

2-2570(2)

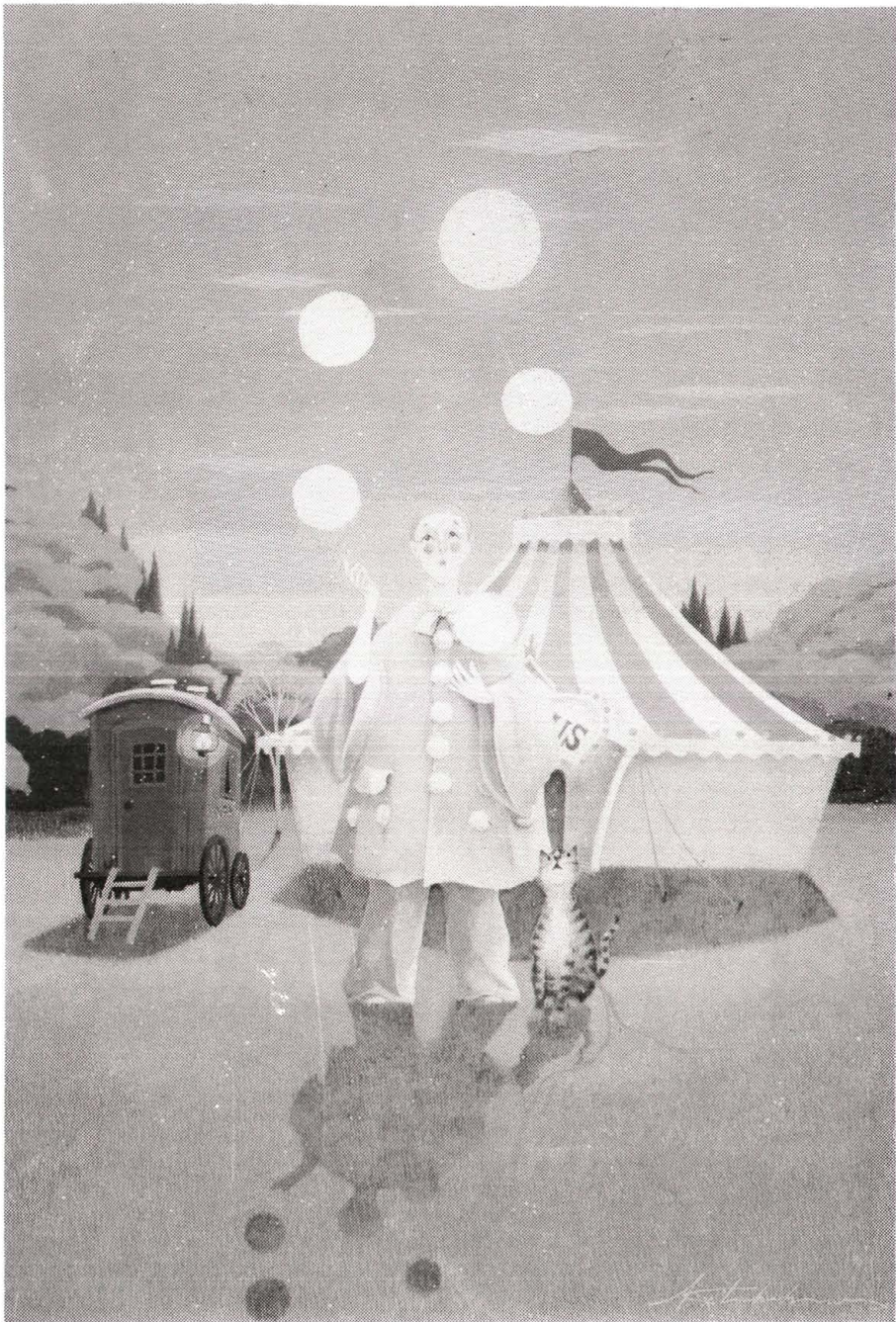
1997 FEBR 4

NYELVÉSZETI
KÖNYVTÁR
1997

könyv
könyvtár
könyvtáros

1997
január

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1997. január

Tartalom

Könyvtárpolitika

A könyvtári ellátásról szóló törvénytervezet koncepciója	3
MKE Küldöttközgyűlés	
Vajda Erik: Elnöki beszámoló	24
Ottovay László: Főtitkári beszámoló	33
Gellér Ferencné: Tanácselnöki beszámoló	38
Tóth Gyula: Ellenőrző bizottsági elnöki beszámoló	42

Könyv

Werner Ákos: Kamarás István: Olvasatok	46
---	----

Műhelykérdések

Kiss Istvánné: T.Q.M. és teáscsésze	48
A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei	56
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	57

E számunk illusztrációit a *Fairy Tales and Fantasies*-ből válogattuk.

From the contents

Draft concept of the new library law (3);

Account on the general assembly of the Association of Hungarian Librarians (report of the president, general secretary, heads of the council and control commission) (24).

Cikkeink szerzői

Gellér Ferencné, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár igazgatója; *Kiss Istvánné*, a Debreceni Városi Könyvtár igazgatóhelyettese; *Ottovay László*, az OSZK főosztályvezetője; *Tóth Gyula*, a BDTF professzora; *Vajda Erik*, az MKE elnöke

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza, dr. Skaliczki Judit, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdatájában

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 97.007

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A könyvtári ellátásról szóló törvénytervezet koncepciója*

Bevezetés

Az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének egyik alapfeltétele egy olyan intézményrendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetőek.

Mindig is a könyvtár volt az az intézménytípus, amelyben dokumentumokat és információkat gyűjtöttek, feltártak, rendszereztek és szolgáltatnak. Felbecsülhetetlen nemzeti értékeket, az egyetemes kultúrához kapcsolódó dokumentumokat, gyűjteményeket őriznek könyvtáraink. Mind a múlt, mind a jelen és a jövő társadalmának működését meghatározza a korszerű könyvtári ellátás biztosítása. A könyvtári ellátásnak segítenie kell az oktatásügy egészét, a kutatás-fejlesztést, a közművelődést, a kikapcsolódást, a művészeti életet, a gazdaságot. A könyvtári ellátás fenntartása és fejlesztése tehát az állampolgár és a társadalom egésze szempontjából is szükséges, ezért a könyvtári és információs szolgáltatások *kiemelt állami fenntartása stratégiai jelentőségű*. A könyvtári rendszernek az állampolgárok érdekeit kell szolgálnia.

A könyvtári és könyvtári információs rendszer a nemzeti információs rendszer része, fejlődését meghatározza az elektronizáció, a számítás- és kommunikációtechnika fejlődése, a globális, elektronikus vagy digitális és virtuális könyvtár kialakulása. A könyvtári információs rendszer tagjait a Nemzeti Informatikai Stratégia alapján informatikai hálózatba kell szervezni. A könyvtári hálózatra alapozva ki kell építeni az ország minden települését magába foglaló egységes informatikai rendszert, amely az oktatási-kulturális célokon túl a gazdasági és társadalmi felzárkóztatás elengedhetetlen eszköze.

A szabályozás indoklása

Az 1980-as évek végétől kezdődően, a Magyarországon bekövetkezett rendszerváltás következtében olyan nagyjelentőségű társadalmi, politikai és gazdasági változások történtek, amelyek megkövetelik a kulturális terület, jelen esetben a könyvtári ellátás (amely magában foglalja a teljes könyvtári információ ellátást is) újragondolását. A hatályos szabályozást erőteljesen meghaladták mind a társadalmi, mind a szakmai változások.

* Az MKM Miniszteri értekezlete december 9-én megtárgyalta és elfogadta.

A megváltozott társadalmi és gazdasági körülmények miatt a jelenlegi jogi szabályozás és a gyakorlat között nagy az ellentmondás, az érvényben lévő rendelkezések gátolják a könyvtárak korszerű munkáját.

Az újraszabályozásnak egyrészt azt kell rögzítenie, hogy az állampolgár milyen módon juthat hozzá információhoz és könyvtári dokumentumokhoz, másrészt azt, hogy az állami, az önkormányzati szervek, a gazdasági és az egyéb szervezetek által fenntartott könyvtárak milyen feltételek és szabályok szerint végezzék nyilvános könyvtári tevékenységüket.

Az új törvény megalkotását az is indokolja, hogy az elmúlt években több olyan törvény született, amely érinti a könyvtárügyet. Ilyen a közoktatási, a felsőoktatási, az adatvédelmi, az önkormányzati, a hatásköri, az államháztartási, a közalkalmazotti, valamint a nemzetiségi és etnikai törvények hatálybalépése. Jogharmonizációra kell törekedni a készülő közművelődési, múzeumi és a közhasznú magánszervezetekről szóló (non profit) törvények tervezeteivel is.

Jelentősen meghatározza a készülő törvényt az Államháztartásról szóló – többször módosított – 1992. évi XXXVIII. törvény és az ahhoz kapcsolódó egyes törvényi rendelkezések. A könyvtárak és a könyvtári rendszer finanszírozásának az ott megfogalmazott elveket és szabályozást kell követnie.

A törvény megalkotásának szükségességéről a 1062/1996.(VI.4.) kormányhatározat rendelkezik, melyhez kapcsolódik a hároméves megállapodást rögzítő 1067/1996.(VI.19.) kormányhatározat. A kormányprogramnak megfelelően a kormány 1996. évi munkaterve előírja a könyvtári törvény tervezetének elkészítését.

Az új könyvtári törvény történeti előzménye hazánkban a XIX. századra nyúlik vissza. Az 1897. évi XLI. törvény „A nyomdatermékek tudományos célokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatásáról” szolt. 1929-ben lépett hatályba a XI. törvény „A múzeum-, könyvtár-, és levéltárügy némely kérdéseinek rendezéséről”. Az 1956. évi szabályozás után 1976-ban lépett hatályba a még ma is érvényben lévő törvényerejű rendelet és ennek végrehajtási rendelete, valamint 1978-ban a kulturális miniszter rendelete. Ezek határozták meg a könyvtárak feladatait, a könyvtári szolgáltatásokat, tevékenységeket, a könyvtári együttműködést, a könyvtári állomány védelmét; rendelkeztek a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási könyvtárak, a közművelődési, a szak- és az iskolai könyvtárak feladatairól, a könyvtárak fenntartásáról és felügyeletéről, a könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről.

Mivel hazánk az Európai Unió teljes jogú tagságára törekszik, jogrendszerünkbe be kell építeni más nemzetközi egyezmények előírásait is, és velük harmonizációra kell törekednünk, nemcsak jogi, hanem könyvtár szakmai kérdésekben is.

Fontosabb nemzetközi egyezmények: Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (ENSZ Közgyűlés, 1948. 22. cikkely), a Gazdasági, Szociális, Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (ENSZ Közgyűlés, 1966. 2200. határozat), az UNESCO manifesztuma a közművelődési könyvtárakról (1994.).

Az EU dokumentumok közül az Európai Közösségek (később: Európai Unió) Bizottsága (Commission), Tanácsa (Council) és az Európa Parlament könyvtárakat érintő, illetve a könyvtárüggyel érintkező javaslatait, tanulmányait

kell számba vennünk. Ezek: Az európai szakinformációs piac fejlesztéséről kidolgozott program (Európa Parlament, 1984.), A könyv: Európa kulturális életének vitathatatlan része (EU Bizottság, 1989.), A könyvtárközi kölcsönzés és a szerzői jogok (EU Bizottság, 1992.), A copyright és más kapcsolódó jogok (EU Bizottság, 1993.), A könyvtári törvénykezés reformja Közép-Európában (EU Tanács, 1996.).

Az Alkotmány felsorolja az alapvető jogokat, amelyek közül az alábbiak érintik az állampolgárok jogait a könyvtári ellátás keretében:

- a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságának a joga,
- a közérdekű adatok megismerésének joga,
- a férfiak és nők egyenjogúsága minden kulturális jog tekintetében,
- minden gyermeknek joga van az állam és a társadalom részéről arra a gondoskodásra, amely a megfelelő szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges,
- a nemzeti és etnikai kisebbségek joga saját kultúrájuk ápolására, anyanyelvük használatára, az anyanyelvű oktatásra,
- a művelődéshez való jog,
- a tudományos és művészeti élet szabadságának, a tanszabadságnak és a tanítás szabadságának joga.

A nemzetközi szerződésekkel összhangban a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény szerint az országgyűlés *törvényben* állapítja meg az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit, ezek feltételeit és korlátait, valamint érvényre juttatásuk eljárási szabályait.

Tehát *törvényi szintű szabályozásra van szükség* és e törvénynek rendelkeznie kell:

- az állampolgárok információhoz, művelődéshez, kikapcsolódáshoz való jogának érvényesítése érdekében szükséges nyilvános könyvtári feladatokról,
- a könyvtárak megfelelő működési feltételeit biztosító fenntartói feladat- és hatáskörökről,
- a nyilvános könyvtárak és fenntartóik feladatellátási kötelezettségeinek teljesítését lehetővé tevő pénzügyi feltételekről,
- a könyvtárak információs-technológiai fejlesztésének pénzügyi lehetőségeiről,
- azoknak a könyvtári és információs szolgáltatásoknak a finanszírozásáról, amelyek üzleti alapon nem működhetnek,
- a könyvtárak rendszerként való működését szolgáló szakmai feladatokról,
- a könyvtári ellátáshoz szükséges kötelezpéldány-szolgáltatásról,
- a könyvtárak megfelelő szakmai működését biztosító könyvtárosok szakmai követelményeiről, alkalmazási feltételeiről,
- a törvényben megállapított kötelezettségek nem teljesítésének jogkövetkezményeiről, szankcióiról.

Az új törvény megfogalmazása során meg kívánjuk őrizni mindazon értékeket, amelyek a magyar könyvtárügy sok évtizedes története során kialakultak:

- a könyvtárainkban őrzött jelentős gyűjteményeket, melyek a nemzeti örökség részei,
- a könyvtárak széleskörű és magasszintű szolgáltatásait,

- a könyvtárak részvételét a hazai és nemzetközi szakmai együttműködésben,
- a terület egységes szakmai felügyeletét a művelődési tárca irányítása alatt.

Ugyanakkor a törvény lehetőségeivel nem csupán megtartani, de fejleszteni is kívánjuk a hazai könyvtári ellátást.

A törvény javasolt szerkezete

I. Általános rendelkezések

1. A törvény célja
2. A törvény hatálya
3. Alapelvek

II. A könyvtárhasználók jogai és kötelezettségei

III. A könyvtári ellátás rendszere és fejlesztése

1. A rendszer működtetésének és fejlesztésének alapelvei
2. A rendszer elemei
 - 2.1. Központi szolgáltatások
 - 2.2. Köteleespéldány-szolgáltatás
 - 2.3. Nyilvános könyvtárak
 - 2.4. A nyilvános könyvtárak fenntartóinak feladat- és hatásköre
3. Irányítás, felügyelet és finanszírozás

IV. A nemzeti könyvtár

V. Szakterületi könyvtári ellátás

1. A szakterületi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak feladatai
2. Az országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak felsorolása

VI. A lakóhelyi és területi könyvtári ellátás

1. A lakóhelyi könyvtári feladatok
 - 1.1. Községi könyvtárak
 - 1.2. Városi könyvtárak, fővárosi könyvtár
2. A területi könyvtári ellátást nyújtó megyei könyvtárak

VII. A könyvtári alkalmazottak

VIII. Zárórendelkezések

1. Értelmező rendelkezések
2. Hatálybalépés
3. Átmeneti rendelkezések
4. A művelődési és közoktatási miniszter felhatalmazása végrehajtási szabályok, szakmai követelmények és normatívák kiadására
5. A törvény által érintett jogszabályok változása

I. Általános rendelkezések

1. A törvény célja

Biztosítani az állampolgároknak a könyvtári dokumentumokhoz, információkhoz és szolgáltatásokhoz való szabad hozzáférés jogát, szabályozni az e jogokkal összefüggő kérdéseket.

Megfogalmazni azokat a jogi és finanszírozási biztosítékokat, amelyek a hatékony könyvtári ellátás működtetését és fejlesztését lehetővé teszik.

Központi támogatással lehetővé tenni, hogy a használók érdekében megfelelő számú könyvtár vehessen részt a nyilvános könyvtári ellátásban.

2. A törvény hatálya

A törvény hatálya a nyilvános könyvtárakra terjed ki.

Ezek: nemzeti könyvtár, lakóhelyi könyvtárak, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak. Továbbá azok az egyházi és egyéb könyvtárak, melyeket fenntartóik nyilvánosnak minősítettek és eleget tesznek a nyilvánosság követelményeinek. A törvény egyes rendelkezései vonatkoznak azokra a nem nyilvános könyvtárakra, amelyeknek állománya a nemzeti és egyetemes kulturális örökség része.

Kiterjed a törvény hatálya a nyilvános könyvtárak használóira, alkalmazottaira, fenntartóira és a kötelezpéldány-szolgáltatókra.

3. Alapelvek

Az információhoz, a könyvtári dokumentumokhoz, szolgáltatásokhoz való jog megilleti a magyar állampolgárokat és a Magyarország területén tartózkodó külföldi személyeket; nemre, korra, világnézetre, nemzetiségi, etnikai, vallási, nyelvi és társadalmi helyzet szerinti hovatartozásra való tekintet nélkül. Bármilyen *hátrányos* megkülönböztetés jogtalan. A pozitív diszkrimináció nem sérti a törvényt.

E jog gyakorlását a nyilvános könyvtárak rendszere teszi lehetővé.

A nyilvános könyvtári ellátásért az állam (közvetve és közvetlenül) és a helyi önkormányzatok felelősek, ezért ezen könyvtárakat a központi költségvetésből, ill. a helyi önkormányzatok költségvetéséből kell (döntő mértékben) fenntartani. Amennyiben egy könyvtárat fenntartója nyilvánosnak minősít és a nyilvánosság követelményeinek eleget is tesz (lásd. 12. oldal), központi támogatás igénylésére jogosult. A központi költségvetési és helyi önkormányzati források kiegészülhetnek a könyvtári szolgáltatások bevételeivel, valamint a nem állami, ill. nem önkormányzati fenntartó pénzügyi kötelezettségvállalásával, továbbá a lakossági hozzájárulásokkal, valamint a civil szervezetek, alapítványok és közalapítványok, gazdasági társaságok és a magánmecenatúra forrásaival.

Az állami és az önkormányzati fenntartású könyvtár – tevékenysége során – nem lehet elkötelezett egyetlen vallás, világnézet, vagy politikai irányzat mellett sem, biztosítania kell az ismeretek, az információk tárgyilagos, többoldalú közvetítését.

A nyilvános könyvtár a szolgáltatásaival megvalósítandó célkitűzését – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – küldetésnyilatkozatban (mission statement) teszi közzé.

A nyilvános könyvtárak helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek. A törvény szabályozza a könyvtári tagsággal járó kötelezettségeket és jogokat (a beíratkozási/regisztrációs díjat, az ezek ellenében igénybevehető szolgáltatások körét és a térítéses szolgáltatásokat).

II. A könyvtárhasználók jogai és kötelezettségei

A könyvtárhasználó jogosult a nyilvános könyvtárak szolgáltatásainak igénybevételére. Megilleti, hogy az adott könyvtár közvetítésével megismerje és igényelhesse a könyvtári rendszer szolgáltatásait.

A könyvtárhasználónak joga van megismerni a könyvtár használati szabályzatát, az igénybe vehető ingyenes és térítéses szolgáltatások körét.

A könyvtárhasználót *ingyenesen* illeti meg a könyvtár látogatása és a helyben nyújtott *alapszolgáltatások* igénybevétele.

A 14 éven aluliak mentesülnek a beíratkozási díj megfizetése alól.

A könyvtárhasználónak a könyvtárban regisztráltatnia kell magát annak érdekében, hogy igénybe vehesse az ingyenes alapszolgáltatásokon kívüli szolgáltatásokat.

A regisztráció során a könyvtárhasználó csak azokat az azonosító adatait köteles megadni és igazolni, amelyek a gyűjtemény védelmét szolgáló esetleges jogi eljáráshoz szükségesek.

A könyvtárhasználó köteles:

- a könyvtár nyilvántartásában szereplő személyi adataiban bekövetkezett változást bejelenteni,
- a könyvtár használati szabályzatát betartani és az abban foglalt felelősséget vállalni.

A könyvtárhasználónak jogában áll a könyvtár szolgáltatásairól véleményt nyilvánítani, illetve kifogást emelni, ha vele szemben a könyvtár megsérti a nyilvánosság elvét.

A könyvtárhasználó javasolhatja a könyvtár használati szabályzatának módosítását.

A könyvtárhasználók jogai a gyűjtemény védelme érdekében esetenként korlátozhatók (korhatár, ill. állomány- és gyűjteményvédelmi szempontok stb. szerint), amelyeket a könyvtár használati szabályzatában rögzíteni kell.

III. A könyvtári ellátás rendszere és fejlesztése

1. A rendszer működtetésének és fejlesztésének alapelvei

Az ország könyvtári rendszere felöleli az országban működő valamennyi könyvtárat. Az állampolgár megfelelő könyvtári ellátása érdekében minden könyvtártípus egyaránt fontos, amelynek szolgáltatására a könyvtárhasználónak szüksége van. Ugyanakkor a különböző típusú könyvtárak a rendszerben más és más szerepet töltenek be. A könyvtári rendszer tagjai: az általános iskolai, a középiskolai, a főiskolai és egyetemi könyvtárak, egyházi könyvtárak, a különböző intézmények, egyesületek, köztisztviselők, gazdálkodó szervezetek könyvtárai, a munkahelyi könyvtárak, és az e törvényben kötelezően nyilvánosnak minősített nemzeti könyvtár, lakóhelyi könyvtárak, országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak.

Az egy-egy könyvtártípusra vonatkozó fenntartói kötelezettségről különböző (közoktatási, felsőoktatási, akadémiai, költségvetési stb.) törvények rendelkeznek. A szaktörvény feladata viszont, hogy egyrészt – az államháztartási reform és a kormányprogram elvárásainak megfelelően – meghatározza az ellátandó állami és önkormányzati feladatokat, másrészt a rendszerszerű működést garantálja.

A könyvtár szolgáltatásainak csak egy részét képezik a közvetlenül a saját állományra épülő szolgáltatások. Az ellátás rendszerszerű működése éppen azt teszi lehetővé, hogy az egyes könyvtárakhoz forduló használók hozzáférhessenek a rendszer valamennyi tagjának a szolgáltatásaihoz.

A rendszeren belül a tagok különféle kapcsolatokba léphetnek egymással. A könyvtári rendszer működése szempontjából egyaránt fontos az információ-előállító, az információ-közvetítő és az információ-befogadó könyvtárak szerepe. Az ellátás hatékonysága érdekében a törvénynek ösztönöznie kell az együttműködési formákat, a könyvtárak közötti koordinációt és azt, hogy minél több magas színvonalú szolgáltatást nyújtó és megfelelő állománnyal rendelkező könyvtár legyen nyilvános.

Ugyanakkor a nem nyilvános, csupán egy réteget kiszolgáló könyvtárak szerepe is meghatározó lehet. Példa erre az iskolai könyvtárak jelentősége, amelyek lehetővé teszik a Nemzeti Alaptanterv követelményeinek elsajátítását, az általános műveltség megszerzését a könyvtárhasználati ismeretek alapján.

A rendszer szerves része a Magyar Elektronikus Könyvtár, melynek fejlesztésével megvalósítható a magyar virtuális gyűjtemény. Ez a gyűjtemény a már kialakult hálózati kapcsolatokkal szervesen illeszkedik a falak nélküli, nemzetközi virtuális gyűjteményekhez.

A hazai könyvtári ellátás rendszere a nemzetközi könyvtári információ ellátás része. A nemzetközi adatbázisokból való tájékoztatás biztosítása a hazai információ ellátás alapkövetelménye.

A rendszer működése és fejlesztése érdekében az ágazatilag felelős miniszternek könyvtárpolitikai koncepciókat és stratégiai fejlesztési terveket kell kiadnia, melyek megvalósítását állami támogatással kell biztosítani.

2. A rendszer elemei

2.1. Központi szolgáltatások

A rendszer működése szempontjából az államnak az alábbi központi szolgáltatásokat kell fenntartania:

2.1.1. A köteleespéldány-szolgáltatáson alapuló *könyvtárközi kölcsönzés* és az országos tároló könyvtár létrehozása és fenntartása:

e feladatot annak a *nemzeti gyűjtőkörű könyvtárnak* kell végeznie, amely folyamatosan kapta és kapja a köteleespéldányokat és felkészült az elektronikus dokumentumok könyvtárközi szolgáltatására is. Ez a Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára. Ez a könyvtár résztvesz a határon túl élő magyarok könyvtári ellátásában. Támogatja a határon túli, magyar állományú tudományos és közművelődési könyvtárakat, melyek az anyanyelvű kultúra oktatásának és ápolásának bázisai.

Emellett szakterületenként az országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak, területenként a megyei könyvtárak kötelesek a kapott köteleespéldányokon kívül saját állományukból is könyvtárközi kölcsönzést biztosítani.

2.1.2. Állami feladatként a rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek

- a köteleespéldányok teljes körű gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése, elosztása,
- a nemzeti dokumentumtermés bibliográfiai számbavétele (a Magyar Nemzeti Bibliográfia összeállításával és hozzáférhetővé tételével, ill. szükség szerint egyéb módokon),
- lelőhelynyilvántartás,
- a nemzetközi szabványos dokumentum-azonosító számok meghatározása a hazai kiadványokra és az ezzel kapcsolatos nyilvántartások vezetése,
- közvetítő feladatok ellátása a nemzetközi könyvtárközi dokumentumellátásban,

- tájékoztatás a nemzetközi és hazai, könyvtári érdeklődésre számot tartó szolgáltatásokról és adatbázisokról,
- az országos könyvtári rendszer működésével kapcsolatos koordinatív, fejlesztési és kutatási feladatok ellátása,
- a könyvtári munkára és szolgáltatásokra vonatkozó szabványok, szabályzatok létrejöttének kezdeményezése és ezek kidolgozásában való részvétel,
- szakmai ajánlások, irányelvek megfogalmazása,
- könyvtári statisztikai adatszolgáltatás szervezése és feldolgozása,
- könyvtári továbbképzés és iskolán kívüli szakképzés,
- tanácsadás és módszertani szolgáltatás a könyvtárak és fenntartóik részére,
- a Magyar Elektronikus Könyvtár szervezésének és működésének támogatása,
- rendszeres tájékoztatás a különféle hordozókon megjelenő hazai dokumentumokról a könyvtárak állománygyarapításának támogatására,
- a könyvtár és tájékoztatásügy területén szakkönyvtár működtetése.

A könyvtárak szakmai tevékenységét segítő központi szolgáltatások ellátását a nemzeti könyvtár szervezetében kell ellátni, de a nemzeti könyvtár költségvetésében e feladatra elkülönített, más célra fel nem használható központi költségvetési forrásból. A központi szolgáltatások biztosítását egy, a művelődési és közoktatási miniszter irányításával működő felügyelő bizottság folyamatosan ellenőrzi.

2.2. Kötelezpéldány-szolgáltatás

2.2.1. A kötelezettség megállapítása

A belföldön előállított, továbbá a külföldön előállított és belföldön kiadott, minden típusú sajtótermékből (beleértve az elektronikus dokumentumokat is) a dokumentumok előállítóinak kötelezpéldányt kell szolgáltatniuk. A kötelezpéldányok számáról, elosztásának rendjéről, a kötelezpéldányban részesülő intézmények köréről végrehajtási jogszabály rendelkezik.

2.2.2. Szankció

A kötelezpéldány nem megfelelő szolgáltatása vagy ennek elmulasztása esetén a törvény szabálysértési szankciót állapít meg a szolgáltatási kötelezettségű szervezet vezetőjére.

A kötelezpéldány-szolgáltatást hibásan teljesítő szervezet a Ptk. szabályai szerint kártérítéssel tartozik az érintett könyvtárak.

2.3. Nyilvános könyvtárak

A könyvtári rendszer nyilvános tagjai: a nemzeti könyvtár, a lakóhelyi (községi, városi, fővárosi, megyei) könyvtárak, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak, továbbá mindazon könyvtár, melynek fenntartója vállalja és teljesíti az e törvényben meghatározott nyilvánosság követelményeit.

A nyilvános könyvtár alapkövetelményei:

- bárki számára hozzáférhető,
- alapcélkitűzését küldetésnyilatkozatban teszi közzé,
- állományát folyamatosan fejleszti,
- teljes állományát, valamint a könyvtár útján hozzáférhető más dokumentumokat és információkat a könyvtárhasználók rendelkezésére bocsátja,
- szakképzett könyvtárost alkalmaz,
- kizárólagosan könyvtári célú helyiséggel rendelkezik,
- a használók igényeinek megfelelően rendszeresen nyitva tart,
- a látogatók, könyvtárhasználók számára áttekinthető, közérthető tájékoztatást nyújt a könyvtár használatáról, szolgáltatásairól,
- állományának lehetőleg minél nagyobb részét szabadpolcon teszi hozzáférhetővé,
- gyűjteménye minél több szempontból fel van tárva,
- helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek.

Minden nyilvános könyvtárnak el kell látnia a következő *alapfeladatokat*:

- a küldetésnyilatkozatban közzé tett célkitűzés megvalósítása,
- az állomány építése (gyarapítása, selejtezése), feltárása, megőrzése, rendelkezésre bocsátása,
- tájékoztatás a könyvtár és a könyvtári információs rendszer állományáról és szolgáltatásairól,
- más könyvtárak és információs központok által szolgáltatott dokumentumok és információk közvetítése,
- részvétel a könyvtárközi dokumentumellátásban,
- az országos könyvtári rendszerben betöltött szerepből adódó feladatok ellátása,
- statisztikai adatszolgáltatás az Országos statisztikai adatgyűjtési program számára.

Az alapfeladatok köre az e törvényben rögzítettek és a fenntartó(k) igénye szerint bővítendő és bővíthető. A fenntartók a könyvtár számára egyéb, kiegészítő feladatokat is megállapíthatnak.

A nyilvános könyvtár alap- és kiegészítő feladatai ellátásához szükséges:

- a gyűjtemény,
- a gyűjtemény folyamatos építése,
- a gyűjtemény és a könyvtár szolgáltatásait igénybevevők számára más feladatok ellátását nem szolgáló, kizárólagos tér biztosítása,
- könyvtáros(ok) teljes, vagy részmunkaidőben történő foglalkoztatása.

A nyilvános könyvtár feladatainak ellátásához szükséges minimális feltételeket a művelődési és közoktatási miniszter rendeletben állapítja meg.

A nyilvános könyvtárakról a művelődési és közoktatási miniszter jegyzéket készít.

E nyilvántartásba felvétel nyerne azok a könyvtárak, amelyeknek fenntartói teljesítik a miniszter által meghatározott feltételeket.

A nyilvános könyvtár köteles közzétenni a könyvtár használati szabályzatát, melyben rögzíteni kell:

- a küldetésnyilatkozatban közzé tett célkitűzés megvalósításának módjait,
- a könyvtár alap- és kiegészítő szolgáltatásait,
- a könyvtárlátogatás és a helybeni alapszolgáltatások ingyenességét,
- a beiratkozási/regisztrációs díj mértékét, az ezek ellenében igénybevehető szolgáltatások körét és a térítéses szolgáltatásokat,
- a nyitva tartás rendjét.

A nyilvános könyvtár szolgáltatásai a térítés mértéke szerint:

- ingyenes helybeni alapszolgáltatások (a szabadpolcon hozzáférhető dokumentumok használata, az olvasói számítógépek rendeltetésszerű használata, információkérés a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól),
- beiratkozási/regisztrációs díj ellenében igénybevehető szolgáltatások,
- térítéses szolgáltatások.

A térítés mértékét a fenntartó hagyja jóvá, amely egyes szolgáltatások esetében nem haladhatja meg az ágazati miniszter által megállapított mértéket. A beiratkozási díj nem haladhatja meg az előző évben beszerzett dokumentumok átlagárának mértékét. A könyvtár a használati szabályzatban meghatározott módon a kölcsönzési határidő túllépéséért késedelmi díjat szedhet. A vissza nem szolgáltatott, vagy megrongált dokumentumokért kártérítést követelhet a könyvtárhasználótól, amelynek mértéke nem haladhatja meg a dokumentum egyenértékű pótlásának költségeit.

A könyvtárba beiratkozott könyvtárhasználó adatait a könyvtár köteles bizalmasan kezelni.

A nyilvános könyvtárban dolgozó könyvtárosokat 5 évenként szakmai továbbképzésben kell részesíteni. Az ehhez szükséges fedezetet a könyvtár költségvetésében biztosítani kell.

A nyilvános könyvtárak dokumentumaira nem a könyvtári tárgyakra vonatkozó leltározási szabályok érvényesek. A könyvtári állomány ellenőrzéséről, nyilvántartásáról és az állományból való törlésről szóló rendeletet módosítani kell.

A nyilvános könyvtárak állományuk minél nagyobb részét szabadpolcon bocsátják a használók rendelkezésére, állományuk jellegének függvényében.

A könyvtári állományt biztonságosan kell tárolni, megőrizni és gondoskodni kell a használatához szükséges védelmi feltételekről.

A gyűjteménybe került dokumentumok értéke az ún. gyűjteményi érték, mely nem azonos a gyűjteményben lévő dokumentumok értékével: megnövekszik a ráfordított könyvtári munka és a gyűjtemény együtteséből következő szellemi értékkel. E gyűjtemények kezelése, megőrzése, fejlesztése tehát különös figyelmet és felelősséget igényel a fenntartók részéről.

A nemzeti örökség részét képező könyvtári dokumentumok archiválása, restaurálása és konzerválása állami érdek, függetlenül a könyvtár nyilvánosságától. A muzeális dokumentumok védetté nyilvánítása során figyelemmel kell lenni a kulturális tárgyi örökség védelméről és a múzeumokról szóló törvény rendelkezéseire is.

2.4. A nyilvános könyvtárak fenntartóinak feladat- és hatásköre

A nyilvános könyvtár fenntartója a jogszabály keretei között:

- meghatározza a könyvtár gyűjtőkörét, alap- és kiegészítő feladatait,
- meghatározza a könyvtár használatára vonatkozó szabályokat, a nyitva tartás rendjét, a könyvtár alap- és kiegészítő szolgáltatásait,
- jóváhagyja az adott könyvtárnak az országos könyvtári rendszerben betöltött szerepéből adódó feladatait és e feladatokra támogatást igényel „A nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű címből,
- stratégiai fejlesztési koncepciója és a könyvtár küldetésnyilatkozata alapján kialakítja a könyvtár működésére, fejlesztésére vonatkozó elképzeléseit,
- gondoskodik az állomány biztonságos tárolásához, megőrzéséhez és használatához szükséges védelmi feltételekről, meghatározza az állomány kezelésének szabályait és engedélyezi a dokumentumok törlését,
- biztosítja a könyvtár alap- és kiegészítő feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi forrásokat és a technikai hátteret,
- ellenőrzi és az Országos Szakértői Névjegyzékben szereplő szakértők bevonásával vizsgálja a könyvtár tevékenységét,
- biztosítja a könyvtár szakmai önállóságát.

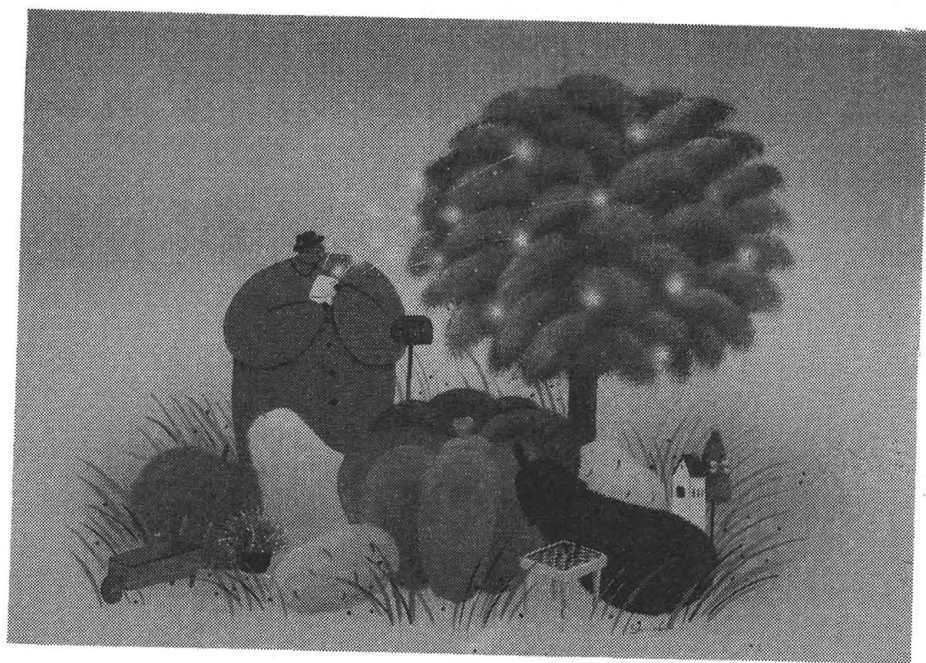
A lakóhelyi könyvtárak fenntartói szempontból egységes, homogén csoportot alkotnak. Ezért a rájuk vonatkozó speciális előírásokat külön meg kell fogalmazni:

A községi, városi, megyei jogú városi önkormányzat önállóan, társulás tagjaként, más önkormányzattal, vagy más nyilvános könyvtár fenntartójával kötött megállapodás, vagy más nyilvános könyvtárral kötött szerződés alapján gondoskodik a lakóhelyi általános nyilvános könyvtári szolgáltatás biztosításáról.

A helyi kisebbségi önkormányzat e feladat ellátásáról véleményt alkothat, a feladat ellátására javaslatot készíthet, illetve e feladat ellátására megállapodást köthet.

Községi önkormányzatok a lakóhelyi könyvtári ellátás feladatát általános művelődési központ, közös igazgatású közművelődési intézmény, vagy ún. kettős funkciójú, közös iskolai és községi könyvtár keretében is elláthatják, ha a községi könyvtár alapfeladatainak ellátásához szükséges feltételeket e szervezeti keretek között is biztosítani tudják. A művelődési és közoktatási miniszter által rendeltetben közzétett minimális feltételek biztosítása esetén a községi önkormányzatok a könyvtár jogi státuszától és gazdálkodási jogkörétől függetlenül is igényelhetik a központi költségvetés támogatását.

A városi és megyei jogú városi önkormányzatok az önkormányzati törvény alapján csak közigazgatási határukig felelősek a lakosság ellátásáért. Ez a gyakorlatban természetesen nem ilyen egyértelmű, hiszen a városok kialakulását, történelmi szerepét alapvetően mindig az adott tájegység körzetközponti feladatainak ellátása határozta meg. Szakmai szempontból jelenleg a városi könyvtárak a lakóhelyi könyvtári ellátás intézményhálózatának gerincét képezik. A városi könyvtárak fenntartása és fejlesztése tehát a könyvtári rendszer szempontjából nem lehet csak a városi önkormányzatok belügye: vagy az önkormányzati törvény módosításával, vagy központi támogatás segítségével biztosítani kell, hogy a vá-

rosi könyvtárak saját szolgáltatásaikat kisugározzák, a rendszer szolgáltatásait pedig közvetítsek a városkörnyék polgárai felé.

A megye területén a könyvtári szolgáltatás megszervezése a megyei önkormányzat feladata. E közszolgáltatás ellátása csak megfelelő gyűjteményi háttérrel, technikai felszereléssel és szakképzett munkatársakkal végezhető, ezért a megyei önkormányzat megyei könyvtárt tart fenn, amely alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó önkormányzati költségvetési szerv.

A megyében működő lakóhelyi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak együttműködésének elősegítésére a megyei önkormányzat megyei könyvtári alapot hoz létre.

A megyei könyvtár székhelye szerinti település önkormányzata, vagy más típusú (pl. felsőoktatási) könyvtár fenntartója kezdeményezheti, hogy a megyei könyvtár közös fenntartására, fejlesztésére és irányítására megállapodást kössön a megyei önkormányzattal.

A megyei önkormányzat a megyei könyvtár székhelye szerinti települési önkormányzat kérésére a megyei könyvtár fenntartását, fejlesztését és irányítását a települési önkormányzatnak – legalább hároméves időtartamra – átadhatja, ha a megelőző négy év átlagában a településen lakóhellyel rendelkező lakosok közül került ki a könyvtár szolgáltatását igénybe vevők többsége. A megyei könyvtár átadását, átvételét megállapodásban kell rögzíteni. E megállapodásban részletesen ki kell térni a területi feladatok ellátásának további biztosítására is.

A fővárosi önkormányzat a lakóhelyi könyvtári ellátás szempontjából önállóan gyakorolja a helyi önkormányzatokat megillető feladat- és hatásköröket. Ennek alapján fővárosi könyvtárt tart fenn, amely alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó önkormányzati költségvetési szerv.

A kerületi önkormányzatok véleményezik a könyvtári ellátás megvalósítását és a kerületi könyvtárak működtetésére, fejlesztésére javaslatot tesznek a fővárosi közgyűlés részére. A kerületi önkormányzatok támogathatják a kerületi könyvtárak működését és fejlesztését. E támogatásokat a fővárosi könyvtár vezetésének az adott kerület könyvtári ellátására és a központi információs és ellátó rendszer kialakítására, fejlesztésére kell fordítani.

3. Irányítás, felügyelet és finanszírozás

A nyilvános könyvtárak vonatkozásában irányítási hatáskörrel rendelkezik a parlament, a kormány, a művelődési és közoktatási miniszter és az adott könyvtár fenntartója.

Az irányítási hatáskörre vonatkozóan a törvényben felhatalmazásokra van szükség kormány- és ágazati rendeletek kiadására.

Felügyeletre vonatkozó szabályok szükségeselek:

- a szakminiszter számára, mert felügyeleti jogkört kell gyakorolnia az önkormányzatok, felsőoktatási, közoktatási intézmények, más főhatóságok, egyházak és más jogi személyek által fenntartott könyvtárak szakmai munkáját illetően. Ez törvényességi és szakmai felügyelet. A törvényességi felügyelet kiterjed a jogszabályok betartására, a szakmai felügyelet pedig a szakmai követelmények és normatívák betartására, szakértők alkalmazásával a könyvtárak szakmai tevékenységének értékelésére is.
- a fenntartói felügyelet kiterjed a jogszabályok, szakmai és egyéb előírások betartására, a fenntartó előírásainak betartására, amely a pénzügyi ellenőrzést is magában foglalja, kiterjedve az ésszerű gazdálkodás ellenőrzésére is. Ide tartozik a munkaügyi, munkavédelmi, biztonsági és egyéb szempontú ellenőrzés is.

A felügyeletre vonatkozó szabályok már magukban foglalják az ellenőrzés jogkörét is. Önálló ellenőrzési jogosítvány megállapítása szükséges lehet a pénzügyi irányítás igénye szerint a speciális, könyvtári területre vonatkozó fejlesztési célú pénzeszközök szétosztásának, felhasználásának ellenőrzésére.

A szakmai ágazati felügyeleti tevékenységet a művelődési és közoktatási miniszter végzi. E feladatát szakértők bevonásával látja el. Ennek érdekében Országos Szakértői Névjegyzéket készít.

Kiemelkedő szerepkörének megfelelően a törvény külön rendelkezik a nemzeti könyvtár irányításáról. A könyvtár irányítását a művelődési és közoktatási miniszter látja el az e célra létrehozott, a szakmai és civil szervezetek részvételével működő testület segítségével.

A nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetése, fejlesztése állami feladat, *finanszírozása* az alábbiak szerint történik.

A nyilvános könyvtárnak rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. A nyilvános könyvtár a fenntartó(k) által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik feladatainak ellátásáról.

A nyilvános könyvtár fenntartási, működési és az állomány gyarapítását szolgáló költségeit az évente összeállított és a fenntartó(k) által megállapított költségvetésben kell előíranyozni. Szintén az éves költségvetésben kell előíranyozni

a könyvtár alap- és kiegészítő feladatainak végzése során keletkező bevételeket is. Az állomány gyarapítását szolgáló költségeket az éves előirányzat elfogadásakor külön tételként a fenntartónak jóvá kell hagyni és a felhalmozási kiadások között kell szerepeltetni.

A könyvtár – ha nem sérti alap- és kiegészítő feladatainak ellátását – anyagi hasznosításra irányuló tevékenységet is folytathat. Olyan szabályozást kell kialakítani, amely ösztönzi a könyvtárat az e tevékenységből származó bevételének növelésére.

Intézményi finanszírozás:

- közvetlenül, vagy közvetve állami fenntartású könyvtárak (nemzeti könyvtár, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak) esetében az éves központi költségvetés megfelelő fejezetében az intézmény fenntartás címében,
- az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak esetében a felsőoktatási finanszírozási rendszer szerkezetét követve, a felsőoktatási intézmény költségvetésében kell meghatározni a normatív finanszírozási keretet, a létesítményfenntartási előirányzatot és a programfinanszírozási fejlesztési keretet,
- az önkormányzati fenntartású könyvtárak esetében a központi költségvetés a lakóhelyi általános nyilvános könyvtár fenntartója (fenntartói) részére egyrészt normatív költségvetési hozzájárulást biztosít, másrészt a Belügyminisztérium központosított előirányzatai között *érdekeltség-növelő támogatásként* a könyvtárak előző évi állománygyarapítási keretének 25%-át biztosítja.
- az egyéb könyvtárak fenntartóik támogatásán túl nyilvános könyvtári feladatvállalásuk függvényében központi támogatásra tarthatnak igényt a „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű (új) cím terhére.

A rendszer finanszírozása:

Egyrészt a „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű címből, másrészt a nemzeti könyvtár költségvetésében elkülönített, a rendszer működését szolgáló keretből történik.

A „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű cím fedezetet nyújt:

- a magyar dokumentum-termés beszerzésére azon (a nyilvános könyvtári ellátás rendszerében résztvevő) kiemelt könyvtárak számára, amelyek nem részesülnek a kötelezpéldány-elosztásból,
- a könyvtárak közötti könyvtárközi kölcsönzés postai költségeire,
- azoknak a könyvtáraknak a támogatására, amelyek vállalják a nyilvános könyvtári működtetést, fenntartójuk érdekkörén túl is, és ezért többlet kiadásai vannak,
- a nyilvános könyvtárak állománybeszerzésének érdekeltség-növelő támogatására,
- azoknak a nem nyilvános (elsősorban egyházi) könyvtárak állományvédelmének a támogatására, amelyek jelentős nemzeti, kulturális dokumentum-

vagyont őriznek, de fenntartóik jelenleg még nem tudják azokat nyilvános könyvtárként működtetni,

- a megyei önkormányzat által a normatív finanszírozásból létrehozott megyei könyvtári alap a területi könyvtári ellátás megvalósítását biztosítja. Az alapból kell finanszírozni az e feladatban részt vállaló városi és községi önkormányzatok könyvtárainak tevékenységét.

A rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek finanszírozása:

- a nemzeti könyvtár költségvetésében kell előirányozni, elkülönített, más célra fel nem használható keretként.

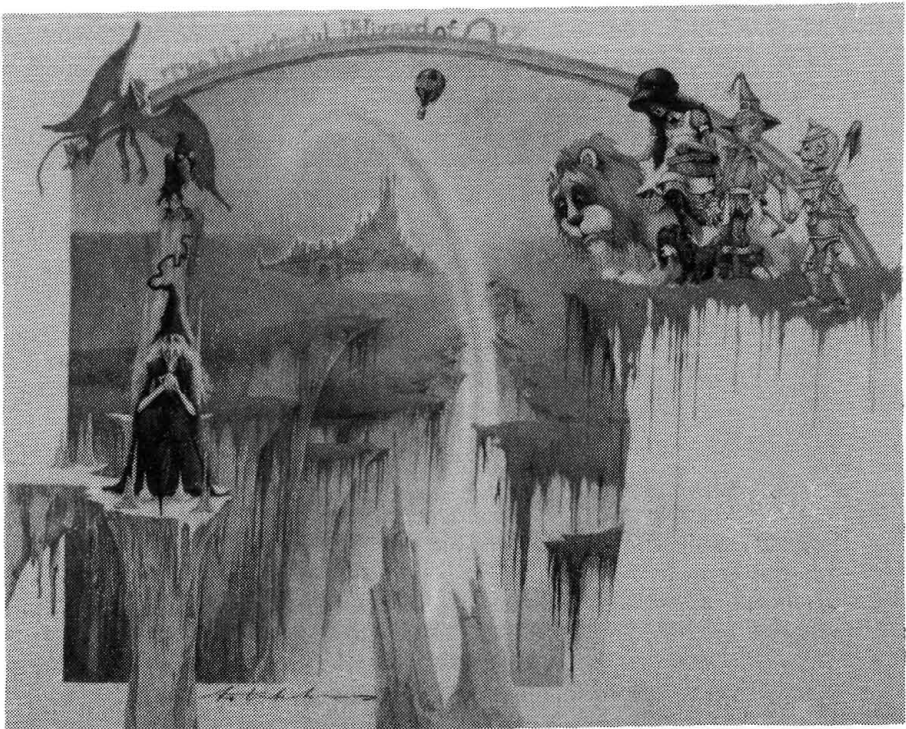
IV. A nemzeti könyvtár

Fenntartója a magyar állam. A fenntartói jogok és kötelezettségek gyakorlója a művelődési és közoktatási miniszter.

A nemzeti könyvtár neve: Országos Széchényi Könyvtár.

A nemzeti könyvtár alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó állami költségvetési szerv.

Alapító okirata tartalmazza: küldetési nyilatkozatát, az alapító és a fenntartó nevét, gazdálkodási jogkörét, alap- és kiegészítő feladatait, gyűjtőkörét, gyűjteményi értékét, különgyűjteményeit, a feladat ellátását szolgáló vagyont, a vagyont

feletti rendelkezés jogát, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat és a könyvtár vezetője feletti munkáltatói jogok gyakorlójának megnevezését.

A nemzeti könyvtár gyűjteménye a kulturális örökség része, ezért tevékenységére és használatára a nyilvános könyvtárakétól eltérő szabályok érvényesek.

A nemzeti könyvtár alapfeladatai:

- a hungarika teljességre törekvő gyűjtése és regisztrálása, a hungarikának minősülő, kulturális, vagy tudományos értékű, a különgyűjteményekbe tartozó egyedi dokumentumok gyűjtése, feltárása, megőrzése,
- állományának archiválása és védelme,
- a hazai és külföldi adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása,
- az állomány helybeni használatának biztosítása az archiválási és gyűjteményvédelmi szabályok betartásával,
- hatósági feladatok ellátása:
 - az állományában lévő dokumentumokról hitelesített másolatok készítése,
 - a kulturális örökség részét képező könyvtári dokumentumok és könyvtárak védetté nyilvánítása, nyilvántartása és külföldre vitelének engedélyezése.

A rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek ellátását a nemzeti könyvtár szervezetében kell végezni.

V. Szakterületi könyvtári ellátás

1. A szakterületi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak feladatai

E feladatot a közvetlen állami fenntartású országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak látják el, fenntartójuk közvetve, vagy közvetlenül a magyar állam.

E könyvtárak az erőforrásaik hatékonyabb hasznosítása érdekében az országos szakirodalmi és információs feladataik ellátására társulásokat hozhatnak létre. Működésükre a nyilvános könyvtárakra vonatkozó szabályok érvényesek.

Alapfeladataik a nyilvános könyvtárak általános alapfeladatain túl:

- az állomány leíró és tárgyi feltárása (OPAC),
- más könyvtárak és információs központok adatbázisainak közvetítése,
- az országos könyvtári és információs rendszer szakterületi központjaként gyűjteményével, technikai felszerelésével, szakembereivel a szakterületi közszolgáltatás biztosítása,
- az adott tudomány, szakterület szakirodalmi információ-ellátásának szervezése, információ szolgáltatás biztosítása a világ szakirodalmi információs adatbázisaiból,
- szakterületi OPAC, lelőhelynyilvántartás szervezése (a szakterület könyvtárainak együttműködésével),
- szakterületi kutatás-nyilvántartás, on-line adatbázis létesítés,

- dokumentumok szolgáltatása, szakirodalmi információk szétsugárzása,
- szakterületi kötelespéldány megőrzése, feltárása és szolgáltatása,
- könyvtárközi kölcsönzés,
- együttműködés a szakterület nemzetközi könyvtári és információs intézményeivel,
- együttműködés a hazai könyvtári ellátás rendszerre alakításában és rendszerkénti üzemeltetésében,
- tanácsadás a szakterületen együttműködő könyvtárak és fenntartók számára,
- a szakterület nyilvános könyvtáiról a statisztikai adatszolgáltatás szervezése,
- a szakterületi könyvtárosok továbbképzésének szervezése.

2. Az országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak felsorolása

A felsorolást a törvény melléklete tartalmazza.

VI. Lakóhelyi és területi könyvtári ellátás

1. Lakóhelyi könyvtári feladatok

A lakóhelyi (községi, városi, fővárosi) könyvtár általános gyűjtőkörű nyilvános könyvtár, amely tartalmi összetételében és az információhordozók formai változatosságában igazodik a helyi igényekhez, de az országos könyvtári és információs rendszer tagjaként biztosítja az állampolgárok számára a más könyvtárakban és információs központokban tárolt információkhoz és információhordozókhoz való hozzáférést is.

A lakóhelyi könyvtár alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan, vagy részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv.

Az alapító okirat tartalmazza az alapító(k) és a fenntartó(k) nevét, címét, társult fenntartók esetében a működtető nevét és címét is, a könyvtár típusát, nevét, címét (székhelyét), gazdálkodási jogkörét, alap- és kiegészítő feladatait, gyűjtőkörét, a gyűjteményi értéket, különgyűjteményeinek, letéteinek, fiókkönyvtárainak megnevezését, a feladat ellátását szolgáló vagyont, a vagyon feletti rendelkezés jogát, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat és a könyvtár vezetője feletti munkáltatói jogokat gyakorló megnevezését.

1.1. A községi könyvtár

Alapfeladata, hogy az állampolgár számára hozzáférést biztosítson a könyvtári rendszer egészének szolgáltatásaihoz a nyilvános könyvtári feladatok ellátásával. Szolgáltatásait a helyi igényeknek megfelelően kell kialakítani és bővíteni. Állományának összetételével segítenie kell a fenntartó és az állampolgárok tájékoztatását a közhasznú és az állampolgári jogok gyakorlásához szükséges információkkal és biztosítani kell az önművelést, a szórakozást és a kikapcsolódást.

1.2. A városi és fővárosi könyvtár

A nyilvános könyvtárak általános feladatain túl ellátja az alábbi alapfeladatokat is:

- a helyismereti, helytörténeti információk gyűjtése, feldolgozása, szolgáltatása, a helytörténeti kutatás segítése,
- a könyvtárhasználók életkori, egészségügyi, szociális, társadalmi helyzetéből és nemzetiségéből adódó speciális információs igények kielégítése, kiemelten a gyermekek könyvtári szolgálatának ellátása,
- saját állományáról on-line adatbázis építése,
- különgyűjtemények gondozása,
- a helyi közérdekű információk és önkormányzati, kisebbségi önkormányzati dokumentumok gyűjtése és hozzáférhetővé tétele,
- az önkormányzat, a helyi kisebbségi önkormányzat képviselő-testülete számára tájékoztató és információs anyagok készítése,
- a művelődést, szórakozást, kikapcsolódást, az önművelést, átképzést, az egzisztenciális kérdések megoldását segítő információk, dokumentumok gyűjtése és hozzáférhetővé tétele,
- együttműködés a település és a körzet oktatási, közművelődési és közgyűjteményi intézményeivel.

A városi/fővárosi könyvtár kiegészítő feladatai lehetnek különösen:

- művelődő, önképző és társaskörök, kisközösségek, könyvbarátkörök, olvasótáborok szervezése, működtetése, támogatása,
- kiállítások, kulturális rendezvények, tanfolyamok, helyi, területi és országos versenyek szervezése,
- a lakóhelyi, területi közgyűjtemények létrejöttének és hozzáférhetővé tételének elősegítése,
- a lakóhelyi és területi sajtótermékek, rádió- és televízió stúdiók létrejöttében és működésében való közreműködés,
- iskolai könyvtári feladatok ellátása (e feladatok ellátását biztosító feltételek megléte esetén),
- körzeti jellegű közszolgáltatás ellátása, ennek érdekében a gyűjtemény és a szolgáltatások körzeti igény szerinti alakítása,
- nemzetiségi báziskönyvtári ellátás biztosítása.

A fővárosi könyvtár a városi könyvtári alapfeladatokon túl ellátja a megyei könyvtár feladatait is, azzal a különbséggel, hogy nem önálló könyvtárak együttműködését, hanem minden kerületre kiterjedő szervezeti egységek munkáját szervezi és központi ellátó rendszert működtet. Hálózata keretében látja el a következő feladatokat:

- nemzetiségi könyvtári ellátás,
- adatbázisok hozzáféréseinek biztosítása,
- szaktanácsadás,
- képzés és továbbképzés,
- könyvtártechnikai és állományvédelmi szolgáltatások,
- statisztikai adatszolgáltatás.

2. A területi könyvtári ellátást nyújtó megyei könyvtárak

A megyei könyvtárnak a nyilvános könyvtárak általános alapfeladatai és a városi/fővárosi könyvtár alapfeladatai mellett a következő területi feladatokat kell ellátnia:

- az országos könyvtári és információs rendszer megyei alrendszerének központjaként gyűjteményével, technikai felszerelésével, szakembereivel területi közszolgáltatás biztosítása, együttműködés a hazai könyvtári ellátás rendszerre alakításában és rendszerkénti üzemeltetésében,
- a területen működő nyilvános könyvtárak együttműködésének szervezése, támogatása,
- a megyei közgyűlés, az országos kisebbségi önkormányzat számára tájékoztató és információs anyagok készítése,
- együttműködés megyei, országos és nemzetközi oktatási, kulturális intézményekkel, szervezetekkel, megyei, országos és nemzetközi kulturális rendezvények szervezése, koordinálása, segítése,
- könyvtárközi kölcsönzés,
- nemzetközi, országos és megyei információs szolgáltatás és közvetítés,
- megyei helyismereti gyűjtemény gondozása, helytörténeti publikációk megjelenésének támogatása,
- a megyei kötelempéldány megőrzése, feldolgozása, szolgáltatása,
- szaktanácsadás a megye területén működő nyilvános könyvtárak és fenntartóik részére,
- a könyvtári szolgálattal összefüggő kutatások szervezése,
- könyvtárosok képzésének, továbbképzésének szervezése,
- a megye nyilvános könyvtáiról a statisztikai adatszolgáltatás szervezése,
- vonzáskörzetében igény esetén központi ellátórendszer működtetése,
- a megye nemzetiségi lakosainak könyvtári ellátása,
- könyvtár-technikai szolgáltatások (kötészet, sokszorosítás, szállítás stb.) koordinálása, ill. biztosítása, az állomány beszerzésével, feldolgozásával, védelmével, restaurálásával, az információk kezelésével és közvetítésével kapcsolatos tanácsadás és segítségnyújtás biztosítása (pl. adatbázisépítés, kiadványszerkesztés stb.),
- a megye nyilvános könyvtáraiban alkalmazott integrált könyvtári szoftverek betanítása, karbantartása, ezek fejlesztésére javaslatok kidolgozása, az országos könyvtári információs rendszerhez való csatlakozás elősegítése.

VII. A könyvtári alkalmazottak

A könyvtárost megilleti az a jog, hogy személyét a könyvtáros társadalom tagjaként megbecsüljék, személyiségi jogait tiszteletben tartsák, könyvtáros-informatikus tevékenységét értékeljék, elismerjék.

A könyvtárak e törvényben meghatározott szakmai feladatait a művelődési és közoktatási miniszter által meghatározott szakképesítéssel rendelkezők (könyvtárosok, könyvtáros-asszisztensek, informatikusok, szaktájékoztatók stb.) végzik.

A könyvtáros felsőfokú végzettségű szakember.

A könyvtár feladatainak ellátásában gazdasági, ügyviteli, műszaki, kisegítő és más alkalmazottak vesznek részt.

A könyvtárban végzett munka jellegén, illetve természetén nem változtat az a körülmény, hogy a könyvtárnak ki a fenntartója. A nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtárak, a felsőoktatási, közoktatási intézmények és az önkormányzatok által fenntartott könyvtárak alkalmazottaira a közalkalmazotti törvényt kell alkalmazni. Az egyházak, egyéb jogi személyek, gazdasági szervezetek által működtetett könyvtárak dolgozóira e törvény hatálya nem terjed ki, foglalkoztatásuk a Munka Törvénykönyve alapján történik.

A könyvtárban az alkalmazás feltétele, hogy az alkalmazott:

- rendelkezzen a munkakörére előírt iskolai végzettséggel, szakképesítéssel,
- cselekvőképes legyen.

A könyvtáros az állami feladat ellátása keretében végzett tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.

A könyvtáros 5 évenként köteles szakmai továbbképzésben részt venni. A továbbképzésben résztvevő, tanulmányait sikeresen befejező könyvtárost anyagi elismerésben kell részesíteni.

A könyvtárosnak joga, hogy részt vegyen intézménye munkatervének összeállításában, ugyanakkor teljes felelősséggel tartozik a rábízott feladatok ellátásáért.

A könyvtárost munkájához hozzátartozó tájékozódása, információ szerzése érdekében kedvezményezettség illeti meg a közpénzekből fenntartott művelődési intézmények látogatásakor, illetve állami forrásból szervezett tanácskozássokra, rendezvényekre való belépéskor. A kedvezményezettség körét és mértékét a művelődési és közoktatási miniszter állapítja meg.

A társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek településein a könyvtár vezetőjét és szakalkalmazottját havi illetményén és egyéb kötelező vagy adható pótlékain túl kötelező járandóságként területi pótlék illeti meg.

VIII. Zárórendelkezések

1. **Értelmező rendelkezések**
2. **Hatálybalépés**
3. **Átmeneti rendelkezések**
4. **A művelődési és közoktatási miniszter felhatalmazása végrehajtási szabályok, szakmai követelmények és normatívák kiadására**
5. **A törvény által érintett jogszabályok változása**

Budapest, 1996. november 27.

MKE Küldöttközgyűlés

Az MKE 1996. november 28-án tartotta küldöttközgyűlését az Országos Széchényi Könyvtárban. A rendezvény első napirendi pontja *dr. Skaliczki Judit*nak a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Könyvtári Osztálya vezetőjének előadása volt. Hogy ő miről beszélt, azt olvasóink a 3K előző számában közölt, vele készült interjúból tudhatják. A továbbiakban az elnök, a főtítkár, a tanácselnök és az ellenőrző bizottsági elnök beszámolóit hangzottak el. Az alábbiakban ezek a beszámolók olvashatók, melyeket egyébként a küldöttközgyűlés elsőprő többséggel elfogadott, megszavazott.

Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1995–1996. évi tevékenységéről és irányelv-tervezet az 1997–1998. évi munkára

I. Beszámoló

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (a továbbiakban: egyesület) a beszámolási időszakban igen széleskörű, **a könyvtári szakmai élet területének túlnyomó részét átfogó tevékenységet folytatott.** Ennek minden – akár jelentősebb – részletére sem térhet ki ez a beszámoló, ezért csak a legfontosabbakat említjük.

Az egyesület általános elveinek megfelelően **a munka dandárja az egyesület 21 területi szervezetében** (köztük két társult egyesületben) **valamint 10 szakterületi-szakmai szervezetében folyt.** Mindazonáltal az elnökség, a szervezetek munkájának segítése és koordinálása mellett, maga is jelentős, sőt – megítélésünk szerint – a korábbi időszakokhoz képest jelentősen fejlődött tevékenységet folytatott, természetesen a tanács segítségével és számos aktív tagtársunk munkájára támaszkodva.

A szervezetek

A szervezetek munkájáról Ottovay László főtítkár ad összefoglaló áttekintést, a szervezetektől érkezett beszámolók és az elnökség, valamint az ellenőrző bizottság tagjainak személyes tapasztalatai alapján. Emellett **a szervezetek mun-**

kájáról beszámolóik hangzottak el a legilletékesebbek, a szervezetek tagjai előtt, a küldöttközgyűlést megelőző taggyűléseken (melyek túlnyomó többségén az elnökség képviseltette magát). E beszámoló ezért nem foglalkozik részletebben a szervezetekben folyó egyesületi élettel. Annyi azonban mégis ide kívánkozik, hogy az általában jó színvonalú munka mellett a különbségek igen nagyok. A szervezetek mintegy harmadában kiemelkedő színvonalú egyesületi élet folyt, ugyanakkor egy másik – szerencsére kisebb – körben a szervezet és tagságának kapcsolata laza, a szervezetek programjai nem keltik fel a tagok érdeklődését, a kapcsolatok inkább könyvtárközi, mint személyesek. **Célszerű lenne, ha a gyengébbek tanulnának a jobbaktól**, amelyeknek példája igazolja, hogy nem „területi adottságokról” van szó, hanem a minden tag javára eredményes munka a szervezet vezetőinek és legaktívabb tagjainak kezdeményező készségétől, ötletességétől és szívósságától függ. Törekedni fogunk arra, hogy a szervezetek betekintést nyerhessenek egymás munkájába, a legjobb tapasztalatok hasznosítása és ötletek szerzése érdekében.

A továbbiakban a **beszámoló** csak kivételesen nagy jelentőségű rendezvények, akciók esetében tér ki a szervezetek munkájára, egyébként az **elnökség munkájára és annak eredményeire szorítkozik**.

Az elnökség

Az 1994. évi küldöttközgyűlésen megválasztott elnökség **változatlan összetételben** végezte munkáját. E beszámoló összeállítójának hosszabb külföldi tartózkodása alatt Poprády Géza alelnök látta el az ügyvezető elnöki teendőket és az elnökség kiegészült Tuba László póttaggal. A póttagok és az ellenőrző bizottság elnöke rendszeresen részt vettek az elnökség munkájában. Az elnökség általában havonként ülésezett, néhány szünettel. Emellett rendkívüli elnökségi ülésekre is sor került. Az elnökség és a titkárság, de az egész MKE munkáját **nagyban segítette a nemzeti könyvtárral kötött megállapodás**, amelynek keretében helyiséget, technikai felszerelést és személyi kiadásainkhoz lényeges segítséget (az ügyvezető titkár munkabérének nagy részét) kaptuk.

Az elnökség – az alapszabály és a társadalmi/szakmai követelmények értelmében – az alábbiak szerint tevékenykedett.

Könyvtárpolitika

A könyvtárpolitika terén – legalább is 1996-ban – kétségtelenül **a könyvtári ellátásról szóló törvény** előkészületei álltak a középpontban. Az MKE igen sokrétűen vett részt e munkában, egyebek között a sikeres, nemzetközi részvétellel lefolytatott törvénykezési szemináriummal és az arról készült jelentéssel, az MKM által meghatározott tizenkét kérdésben kifejtett véleménnyel, a törvény elvi kérdéseinek különféle egyesületi fórumokon történt megvitatásával, a törvény koncepciójának elkészítésében való személyes részvétellel és a törvény koncepciójának véleményezésével. Az elnökség – mind a törvény egészét, mind a központi szolgáltatásokat illetően a tanács hathatós segítségével – törekedett a

tagság minél szélesebb körű bevonására a tervezetek véleményezésébe, valamint a korszerű alapelvek következetes érvényesítésére, a jogok és kötelességek világos meghatározására, ezen belül pedig különösen a fenntartók könyvtári ellátási felelősségének egyértelmű törvényi rögzítésére.

Több más jogszabály tervezetét is véleményeztük, egyebek között a Közművelődési Törvény tervezetét, a Közoktatási Törvénynek a könyvtárostanárokról szóló rendelkezéseit, a Nemzeti Alaptantervet (Könyvtárostánárok Szervezete), a köteleispéldányokról kiadandó, máig vitatott státusú jogszabály alapelveit, a Nonprofit Törvény koncepció-tervezetét. Javaslatot tettünk arra, hogy az állampolgároknak az információkhoz való egyéni és kollektív jogait vegyék fel az alkotmányba.

Részt vettünk a könyvtári rendszer **fejlesztési stratégiájára** kiírt pályázat pályaműveinek elbírálásában.

Más szakmai szervezetekkel közösen bíráltuk a **könyvtárak ágazati felügyeletének átszervezését**, jóllehet sikertelenül, mindazonáltal felhívva a figyelmet az egységes elvek érvényesítésére.

Nyílt levélben hívtuk fel a művelődési és közoktatási miniszter figyelmét a könyvtárügy aktuális problémáira és a legfontosabb teendőkre, a békéscsabai könyvtári napon elhangzott MKE felszólalás alapján.

Az egrí vándorgyűlésen **felhívást** adtunk közre, a könyvtárak társadalmi szerepéről. Csatlakoztunk a Könyvtári és Informatikai Kamara (a továbbiakban: KIK) által indított **Összefogás a Könyvtárakért** akcióhoz és részt vettünk annak lebonyolításában. Bekapcsolódtunk a – sajnálatosan elmaradt – **Közkönyvtárak Éve** előkészületeibe.

Kapcsolatban álltunk a **Nemzeti Kulturális Alap** Könyvtári Szakkollégiumával, javaslatokat téve a támogatandó témákra és értékelve a pályázatok eredményét.

Felléptünk – lehetőségeinkhez mérten – a könyvtárak más intézményekkel való **összevonása ellen**.

Tanácsainkkal segítettük a **közbeszerzési törvény alkalmazását** a könyvtárakban.

A **könyvtáraknak az információs társadalomban betöltött szerepéről** szóló emlékeztetővel és az e témáról tartandó nemzetközi konferenciára tett javaslattal fordultunk az Európai Unió és a Közép- és Kelet-Európai Országok Második Fórumához az Információs Társadalomról.

Részt vettünk a **Magyarország kulturális állapotáról** szóló tanulmány könyvtári fejezetének előkészítésében és – sajnos eredménytelenül – véleményeztük az elkészült tervezetet.

Képzés és továbbképzés

Meggyőződésünk, hogy a szakma igen jelentős átalakuláson megy át, és ezért a fenntartás és az ahhoz kapcsolódó problémák, valamint a technológiai fejlesztés mellett a **jövő kulcskérdése** a könyvtárosok képzésének megfelelő tartalma és a könyvtáros társadalom egészére kiterjedő, eredményes továbbképzés.

Ennek jegyében, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (a továbbiakban: MKM) egyetértésével és a KIK-kel együttműködve létrehoztuk az egyesület **képzési bizottságát**, amelyben képviselve vannak a legfontosabb képző intézmények, a különféle típusú könyvtárak (a KIK tagozatainak képviselői révén), az MKM illetékes főosztályai, a nemzeti könyvtár és a Közgyűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (a továbbiakban: KKDSZ). A bizottság megkezdte munkáját, a legaktuálisabb kérdések tanulmányozásával és javaslatok kidolgozásával.

Ezek közül az első volt az a javaslat, amelyet annak érdekében tettünk az Országos Akkreditációs Bizottságnak, hogy a könyvtárosképző intézmények **akkreditációs folyamatába** vonja be szakma képviselőjét (az egyesület és a KIK közös delegáltját). Javaslatunkat köszönettel elfogadták.

Vidra Szabó Ferenc felmérése alapján konferenciát rendeztünk a könyvtáros **munkaerő-szükséglet és a képzés összefüggéseiről, követelményeiről**. Kapcsolatot tartottunk fenn a **Könyvtárosképzésért Alapítvánnyal**.

A Magyar Könyvtárügyért Alapítvány útján fejenként 5000 forinttal támogatunk **70 továbbtanuló könyvtáros tanulmányait**.

Kiemelkedő jelentőségűnek tartjuk, hogy az elnökség – a Műszaki Könyvtáros Szekció közreműködésével – **tanfolyamokat szervezett a hálózatok (így mindenképp az Internet) könyvtári alkalmazásáról**. Az IIF, ill. a HUNGARNET, valamint az egyesület támogatásával a résztvevők igen mérsékelt tandíjért vehettek részt öt tanfolyamon, összesen 150 fő. Amellett, hogy – legalább is hosszú idő óta – ezek az első központi egyesületi tanfolyamok, és a szükségletekhez képest sivár hazai továbbképzési kínálatot lényegesen javították, azért tartjuk ezt annyira jelentősnek, mert két irányban is: a továbbképzés bővítésében és a technológiai fejlődés szakmai következményeire való felkészülésben jelentenek még korántsem elégséges, de fontos lépést.

Számos kollégánk **külföldi továbbképzésben való részvételéhez** adtunk – több esetben a British Council által biztosított lehetőségek kihasználása érdekében – anyagi támogatást. Hagyományosan, a Gombocz ösztöndíj, de más külföldi lehetőségek esetében is – a szponzorok kérésére – **szelektáltuk a jelölteket**.

További továbbképzési vonatkozásokkal találkozhatnak még a rendezvényeinkről szóló részben.

Rendezvények

Rendezvényeink középpontjában – hagyományosan – a **vándorgyűlések** álltak, 1995-ben Egerben A könyvtár és gazdája : a könyvtárfenntartás kérdései, 1996-ban pedig Debrecenben a Könyvtár – kommunikáció – társadalom témakörében. A vándorgyűlések során ismét megrendeztük az információforrásokat és könyvtári technológiát bemutató kiállításokat. Emellett az egri vándorgyűlést a reklám és a könyvtár témájában tartott előszeminárium előzte meg, Debrecenben pedig a vándorgyűlés helyszínén, és azzal időben átfedődően került sor az Európai Gyermekkönyvtáros Találkozóra és a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozására. Ezek természetesen nagymértékben gazdagították a vándorgyűlé-

seket. Visszatérően – és nem éles viták nélkül – megrendeztük a hagyományos egyesületi nyílt napokat a vándorgyűlések alkalmával. Úgy véljük, hogy mindkét vándorgyűlés – jelentős mértékben a kedvező helyszínek és a vendéglátók által végzett nagy és áldozatos munka eredményeként – sikeres volt. Persze így is volt mit tanulni és van mit javítani, amire törekszünk is a jelenlegi elnökség ciklusban még Kecskeméten és Salgótarjában sorra kerülő vándorgyűlések előkészítése és lebonyolítása során.

Az elnökség úgy vélte, hogy a szervezetek számos rendezvénye mellett indokolt, hogy minden évben legalább kétszer **országos szakmai konferenciákat** szervezzünk a legaktuálisabb és legjelentősebb szakmai kérdések megvitatására. E keretekben került sorra

- 1995 tavaszán a képzésről szólva már említett, a könyvtáros **munkaerő-szükségletről és a képzésről** tartott konferencia, majd
- 1995 őszén az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK) a hálózati tanfolyamokkal is előkészített **Hálózati Konferencia**,
- 1996 tavaszán, Nyíregyházán, az elnökség, a Társadalomtudományi Szekció, a Közkönyvtári Egylet, az MKE Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szervezete, a „Nyíregyháza Szakirodalmi Ellátásáért” Alapítvány és a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár közös rendezésében a **Hazai Összefogás, Európai Együttműködés** c. konferencia, végül
- 1996 őszén, az OSZK-ban a **Központi Katalógusok az Elektronizáció Korában** c. konferencia.

Nemzetközi részvétellel, sikeresen rendeztük meg 1995 őszén a könyvtári el-
látási törvények (könyvtári törvények) tartalmáról tartott **Törvénykezési Sze-
mináriumot** (lásd még a könyvtárpolitikai részben). A British Council támoga-
tásával, brit szakértő részvételével **Szerzői Jogi Szemináriumot** tartottunk 1996
februárjában a könyvtárak és a szerzői jog vitatott, ill. új típusú problémáinak
(adatbázisok, elektronikus dokumentumok) áttekintésére.

Mind 1995-ben, mind 1996-ban Budapesten, sikeresen került sorra, társ-
szervezői szerepünk mellett a korábbi holland–magyar szimpóziumokból kinőtt,
3. ill. 4. **Budapesti Nemzetközi Könyvtári és Informatikai Szimpózium**, ami
a budapesti, osloei, barcelonai, (c)koppenhágai, amszterdami, tamperei, stuttgarti
és szombathelyi könyvtárosképző intézmények kezdőbetűiről a **BOBCATSSS** ne-
vet is viseli. Az 1995. évi BOBCATSSS témája az új információs termékek és
szolgáltatások kifejlesztése és marketingje, az 1996. évié az információs szolgál-
tatások minősége volt.

Társrendezőként részt vettünk a **Petrik Géza emlékülés** megrendezésében.

Ide kívánczik még néhány, a szakterületi szervezetek által szervezett orszá-
gos, illetve nemzetközi konferencia említése: a Könyvtárostanárok VII. Nyári
Akadémiájáé, a Helyismereti Könyvtárosok 2. Országos Tanácskozásáé, vala-
mint a Mezőgazdasági Szekció és a Műszaki Könyvtáros Szekció Orvosi Könyv-
táros Csoportja által szervezett Holland–Magyar Szimpóziumé az együttműkö-
désről a könyvtári és információs szolgáltatásokban.

Egyéb szakmai érdekvédelmi és szakmai tevékenységek

Pályázatot írtunk ki és támogatást nyújtottunk **fiatal könyvtárosok szakmai
tevékenységének támogatására**.

Az MKM-mel egyeztetve és a KIK-kel együttműködve könyvtári érdekvédel-
mi és könyvtári fejlesztési célokra egyaránt szolgáló **könyvtári szakértői adat-
bázis** létrehozásának előkészítését kezdtük meg. Sajnos eddig az elvek és a főbb
módszerek tisztázásánál tovább nem jutottunk.

Tervbe vettük a **Könyvtári Etikai Kódex** létrehozását, ill. annak folytatását.
Sajnos úgy tűnik, hogy e munka érdeklődő-közreműködők híján félbemarad,
ezért e helyről is kérjük az érdeklődőket, hogy részvételi szándékukat közöljék
a titkársággal.

Aktívan közreműködtünk a **könyvtári és információs szabványosítás** „újra-
élesztésében”. Az egyesület belépett a Magyar Szabványügyi Testületbe és az
egyesület elnöke egyben a szakterületen működő szabványosítási műszaki bizott-
ság elnöke is. Tervet dolgoztunk ki új és felülvizsgált szabványok és szabályzatok
létrehozására, abból az elvből kiindulva, hogy a kizárólagosan könyvtári és szak-
irodalmi tájékoztatási tevékenységet szabályozó előírásokat szakmai és gazdasá-
gossági okokból egyaránt célszerűbb a szakmai szervezetek és a nemzeti könyvtár
által jegyzett szabályzatokban, mint szabványokban létrehozni, és közreadni, mi-
közben más esetekben, valamint nemzetközi szabványok honosításakor nemzeti
szabványokat célszerű létrehozni. Támogatást kértünk a szabványosítási közpon-
ti szolgáltatásokra az MKM-től és ennek első részletét megkaptuk. A gyakorlati

munka is megindult: két új honosított szabvány készült és megindult a szabályzatok kidolgozása is.

Több ízben foglalkoztunk – elsősorban a tanács ajánlásai alapján – a **könyvtári szaksajtó** és az Új Könyvek különféle, így fenntartási és tartalmi problémáival, a tanács kezdeményezései alapján is. Sikert értünk – ha nem is közvetlenül és kizárólag az egyesület közbénjárása révén, de annak hatására is – az Új Könyvek további fenntartását elérni. Jóllehet ezt nem tekintette az elnökség első prioritásnak, támogattuk a KIK akcióját a Könyvtári Levelező Lap megőrzésére. Mint laptulajdonosok, támogattuk a 3K megjelenését. Adósak maradtunk a 3K bizonyos profilmódosítása tekintetében a tanács által javasolt intézkedések kezdeményezésével.

Az elnökség hatáskörébe tartozó **kitüntetési javaslatokat** megtettük; a **Fitzdij** odaítélésének a tanács által kidolgozott új folyamatát megvalósítottuk.

Hazai és nemzetközi együttműködés, képviselő

Kiemelkedő jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a **KIK-kel sikerült az új, tartalmas együttműködési megállapodás megkötésével gyümölcsözővé tenni kapcsolatunkat**. Az elnökség álláspontja a hazai könyvtári, társadalmi, szakmai szervezetek túlzott széttagoltságát illetően nem változott. Mindazonáltal úgy véljük, hogy a jelen helyzetben csak e szervezetek együttműködése vezethet eredményre. Ennek jegyében, ha erre lehetőség kínálkozott, egyéb csoportosulásokkal (Magyar Periodika Kör, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma) is együttműködünk.

Jóllehet nem mindig és mindenben értünk egyet, **kapcsolataink a KKDSZ-szel** korrektek és – ahol ez elvi engedmény nélkül lehetséges – eredményesek. A KKDSZ-nek köszönhetően a KIK-kel közös képviselői lehetőségünk nyílt a Közalkalmazotti Érdekegyeztető tanácsban (KÉT).

Képviselve vagyunk és aktívan részt veszünk az Országos Könyvtárügyi Tanácsban. Képviselve vagyunk továbbá a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakkollégiumában, a Magyar Kulturális Szövetségben és a HUNGARNET-ben, valamint a Magyar Könyvtárügyért Alapítvány kuratóriumában.

Megszüntettük részvételünket a Magyar Könyvszakmai Szövetségben, mivel nem értettünk egyet annak irányzatával. Sajnálatosan mélyponton van kapcsolatunk a Magyar Népművelők Egyesületével is, a két közművelődési szakterület igen eltérően megítélt prioritásai miatt.

A nemzeti/nemzetközi kapcsolatok határesetek a **határon túli magyar könyvtárosokkal és szervezeteikkel** fenntartott kapcsolatunk. A beszámoló korábbi részeiben említett világkongresszus melletti kapcsolataink is igen sokrétűek. Az Illyés alapítvány segítségével eljuttatjuk kollégáinkhoz a hazai könyvtári szaksajtót, meghívjuk őket rendezvényeinkre és meghívásaiknak eleget teszünk. Szervezeteink keretében továbbképzési segítséget nyújtottunk és megkezdtük a határon túli magyar könyvtárosok támogatására egy teljes körű program kidolgozását. Az elnökség Kocsis István alelnököt kérte fel e kapcsolatok gondozására és a program elkészítésére.

A nemzetközi kapcsolatok élére **IFLA tagságunk** kívánkozik. A kapcsolat töretlen; rendszeresen képviseltetjük magunkat az IFLA közgyűlésein, igyekszünk a hazai könyvtárügyben hasznosítani és terjeszteni az IFLA útján rendelkezésre álló információkat és lehetőségeket. Elismerést váltott ki a magyar közreműködés az IFLA Könyvtári Egyesületek Vezetési Kerekasztalának munkájában. Felmerült, és a „tapogatódzás” stádiumában van egy későbbi (2002-ig foglalt!) IFLA konferencia magyarországi megszervezése. Fejlődőben vannak kapcsolataink az európai könyvtári szervezettel, az EBLIDA-val is.

Széleskörűek, és elsősorban egymás rendezvényein való részvételre, valamint tanulmányutak és könyvtárközi/„könyvtáros-közi” kapcsolatok létrehozására irányulnak **15 külföldi társszervezettel** fenntartott kapcsolataink. A mi rendezvényeinkre meghívott vendégek néhány értékes előadással gazdagították programjainkat. A társszervezetek rendezvényein résztvevő kollégáink újtjelentéseikben sok – sajnos nem kielégítően hasznosított – információt közölnek. Ezekhez járulnak még szervezeteink kiterjedt nemzetközi kapcsolatai, amelyeknek csak példaként említjük meg a helyismereti könyvtárosok gyümölcsöző kapcsolatait a brit Library Association helyismereti csoportjával.

Több nemzetközi és külföldi szervezettől kaptunk segítséget, támogatást. A már több ízben említett British Council mellett megemlítjük az Európa Tanácsot, az Európai Uniót, valamint a német Bibliothekarische Auslandstelle-t.

Kapcsolatok a szervezetekkel és a tagsággal

A szervezeti és gazdálkodási kérdésekről a főtítkár tart beszámolót. Itt is megemlítjük azonban, hogy az elnökség mindent megtett, hogy különféle **pályázatok** útján bővítse tevékenységünk, mindennek előtti a szervezetek és a tagok szakmai tevékenységének támogatását. E törekvésünk 1995-ben igen sikeres volt, 1996-ban többé-kevésbé megfelelő eredményeket hozott. Ennek volt köszönhető, hogy a szervezetek **1,6, ill. 2 millió forintot meghaladó támogatást kaptak** az elnökségtől 1995-ben, ill. 1996-ban.

Úgy véljük, hogy a szervezetek és – ha a szervezetek is mindent megtettek e tekintetben – a tagság **tájékoztatása tovább javult**. A Hírlevél rendszeres megjelenítése (bár jó lenne az átfutási idő további csökkentése), a Hírlevél tartalmának és más közléseknek az elhelyezése a Katalist listán javította az információáramlást.

A titkárság és az elnökség tisztségviselői, ill. tagjai igyekeztek mindenkor a **tagok és a szervezetek rendelkezésére állni, információkkal, tanácsokkal stb.** akár szakmai, akár szervezési kérdésekben, amikor ezt igényelték. Örülnénk, ha ezt még többen és többet igényelnék. A személyes kapcsolatok fontosságát tapasztalták a szervezetek taggyűlésein résztvevő elnökségi tagok is.

Megkezdtük az ellenőrző bizottság által kidolgozott **tagnyilvántartási és tagdíjfizetési** ügyrendi szabályzat életbeléptetését. Egyszerűsítettük a többes regisztráció miatti átutalások rendszerét. Specifikációt dolgoztunk ki a tag- és tagdíj-nyilvántartó rendszer **számítógépes programjához**; a programon jelenleg az utolsó simításokat végzik.

A Soros Alapítványhoz benyújtott eredményes pályázatunk révén rövidesen létrejön a **titkárság teljes körű Internet kapcsolata**. Ez lehetőséget ad az MKE OTTLAP-jának (honlapjának, „home page”-ének) létrehozására és ezáltal, valamint egy, vagy több MKE levelező lista létrehozásával lehetővé válik a „valós idejű” kapcsolat a szervezetekkel, a rendezvények időpontjának oly régen aktuális koordinációja, ill. mindennemű aktív és passzív tájékoztatás. Reméljük, hogy a szervezetek és a tagság jelentős része között is mielőbb hasonló kapcsolatok épülhetnek ki.

Nem hajtottuk végre – holott erre sürgősen és folytonosan szükség lenne – a taglétszám növelésére szolgáló akciókat.

II. Irányelv-tervezet 1997–1998-ra

Az elnökség úgy véli, hogy nincs szükség lényegbevágó változtatásra a munka eddigi irányait és súlypontjait illetően, de különös figyelmet kell fordítani a könyvtári ellátás és következésképpen a könyvtáros szakma sokban változó arcúlatára. A tevékenység kiemelkedő súlypontjait a következőkben látjuk:

1. A könyvtári ellátásról szóló **törvény** létrejöttének további elősegítése, a szakmai szempontok lehető érvényesítése mellett; a jogszabályból következő változások elősegítése, különösen a fenntartás és a központi szolgáltatások terén, új módszerekkel, például az önkormányzatokkal és más fenntartókkal kiépítendő kapcsolatok útján is. Egyéb kapcsolódó **jogszabályok eredményes alkalmazásának elősegítése.**
2. Azon **jogszabályok módosításának kezdeményezése**, amelyek jelen állapotukban hátrányosak a könyvtári ellátás szempontjából (pl. Közzétartási Törvény).
3. A **Nemzeti Informatikai Stratégia** könyvtári alkalmazásának segítése, ösztönzése.
4. Szakmai érdekvédelem a **szakmai érdekeket intézményesen sértő jogi szabályozás**, ill. a szakmai érdekeket sértő **jogszabálysértés** esetén.
5. **Szakértő segítség a könyvtár-fenntartóknak**; ennek érdekében kapcsolatfelvétel és -fenntartás az összes önkormányzatokkal.
6. **Továbbképzési követelmények** kidolgozása, a **továbbképzés** segítése és – lehetőség szerinti – lebonyolítása.
7. Hozzájárulás az **alapképzés tartalmi tökéletesítéséhez.**
8. Tagjaink és a határokon túli magyar könyvtárosok **továbbképzésének anyagi és szervezési támogatása.**
9. A **vándorgyűlések** szakmai színvonalának és lebonyolításának további javítása.
10. Országos és nemzetközi konferenciák szervezése, elsősorban a könyvtári szolgálat technológiai és szervezeti átalakulását nagy mértékben befolyásoló témákban.

11. **A könyvtári és információs szabványosítás gyors fejlesztése, elsősorban az együttműködést (pl. osztott katalogizálás, adatbázisok lekérdezhetősége) különösen befolyásoló témákban. A Z 39.50 szabvány hazai implementációjának előkészítése.**
12. **A Könyv, Könyvtár, Könyvtáros c. szakfolyóirat további támogatása, színvonalának és fogadtatásának javítása.**
13. **A könyvtári szakértői adatbázis létrehozása.**
14. **Akcióterv kidolgozása és végrehajtása a határon túli magyar könyvtárosok támogatására.**
15. **A nemzetközi kapcsolatok fokozott hasznosítása, mindenek előtt szakmai ismeretek megszerzése érdekében.**
16. **Az egyesületen belüli (titkárság – szervezetek – tagok) információs kapcsolatok teljes megújítása a hálózati technológia alkalmazásával.**
17. **Akciók az egyéni és testületi tagok számának növelése érdekében.**

Az elnökség tisztelettel kéri a küldöttközgyűlést a fenti beszámoló és irányelvek szükség szerinti kiegészítésére, ill. elfogadására.

Vajda Erik
elnök

Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1995–1996. évi szervezeti és gazdálkodási tevékenységéről

Az MKE küldöttközgyűlésére készült elnökségi beszámoló második részében az egyesület taglétszámával, szervezeti felépítésével, gazdálkodásával, továbbá a szervezetek működésének általános kérdéseivel foglalkozunk. A küldöttközgyűlés küldöttei megkapták a tanács, az ellenőrző bizottság és a szervezetek beszámolóit, valamint az egyesület gazdálkodásáról készült összefoglalót, illetve éves kimutatásokat. A beszámoló készítője feltételezi a felsorolt anyagok ismeretét. Külön felhívjuk a figyelmet az ellenőrző bizottság jelentésében foglalt javaslatokra az elnökség és a tanács munkájáról, a tagnyilvántartás, tagdíjfizetés problémáiról, a tagság növelésének fontosságáról, az egyesület és a szervezetek gazdálkodásáról, a pályázatok elszámolásáról, végül a szervezetek ellenőrző bizottságairól. Ezekkel az elnökség teljes mértékben egyetért, és a küldöttközgyűlés álláspontjának megfelelően kész végrehajtani az abban javasolt intézkedéseket. Ezért a továbbiakban az ellenőrző bizottság jelentésében érintett kérdésekkel nem vagy csak a szükséges mértékben foglalkozunk.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete egyéni tagjainak létszáma az 1996. szeptember 20-i állapot szerint 2134 fő, második helyen is regisztráltatta magát 472 fő, míg a harmadik regisztrációt mindössze 15 tag vette igénybe. A testületi tagok száma összesen 60, ebből a központban regisztráltak száma 11. Amint az ellenőrző bizottság jelentésében is olvashatták a küldöttek, az egyesület taglétszáma a legutóbbi küldöttközgyűlés óta érezhetően csökkent, az akkori adatok szerint 2367 egyéni tag összesen 3056-szor regisztráltatta magát, a testületi tagok száma 70 volt.

A csökkenés okai között minden bizonnyal szerepel a könyvtárak megszűnése, a könyvtárosok számának csökkenése, az utazási költségek növekvő súlya, de bízunk benne, hogy az egyesületet kibővült tevékenysége, könyvtárpolitikai, szakmai érdekvédelmi, továbbképzési, feladatai újra vonzóvá teszik. A munkatervünkben is javasolt tagtoborzó munka mindenestre halaszthatatlanná vált. Az egyesület szervezetei között különösen szembeötlő a tagság csökkenése a Pest megyei és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei területi szervezetnél, a szakterületi szervezetek között pedig a Közkönyvtári Egyletnél.

A szakterületi szervezetek közül megszűnt az Audiovizuális Szekció (beolvadt a Zenei Szekcióba) és a Múzeumi és Művészeti Gyűjtemények Szekciója (beolvadt a Társadalomtudományi Szekcióba). Egy területi szervezet alakult újjá: a Nógrád megyei szervezet újította meg sokáig szünetelő tevékenységét.

Mint ismeretes, az alaptagdíj két szervezetben való regisztrálást tesz lehetővé. Míg a területi szervezeteket mindössze 18 alkalommal tüntették fel tagjaink második regisztrációként, addig a szakterületi szervezeteket 454 tag jelölte meg második helyen, harmadik helyen is 11. Vannak szekciók, ahol jóval több a második regisztráció, mint az első: Közkönyvtári Egylet 4–68, Helyismereti Könyvtárosok Szervezete 5–34 (itt a harmadik regisztráció – 9 – is több, mint az első), Olvasószolgálati Szekció 12–49, Gyermekkönyvtáros Szekció 28–67. Az összes harmadik regisztráció 15, nem tudjuk, hogy a tagdíj 30%-át jelentő kiegészítő tagdíj befizetése okozza-e az alacsony számot, vagy pedig tagjaink idejéből, energiájából nem futja két szervezetnél több munkájában való részvétellel.

A területi szervezeteknél első helyen regisztrált tagok (1633 fő) közül másutt nem regisztráltatta magát 1174 (72%). 459-en más szervezetekhez is csatlakoztak, ezek között nem volt területi szervezet, míg a szakterületi szervezetek sorrendje: Közkönyvtári, Gyermekkönyvtáros, Olvasószolgálati stb. és viszonylag sok a Műszaki Szekciót választók aránya.

A szakterületi szervezeteknél első helyen regisztrált 545 tag közül 391 (itt is közel 72%) csak ezekben a szervezetekben, 154 kollégánk pedig másutt is jelentkezett tagként, sorrendben: Társadalomtudományi Szekció 50, valamelyik területi szervezet 32, Műszaki Szekció 30. Érdemes megemlíteni, hogy a Bibliográfiai Szekció első helyen regisztrált tagjai másodikként a Társadalomtudományi Szekciót, a Gyermekkönyvtárosok és a Könyvtárostanárok valamelyik területi szervezetet, a Mezőgazdaságiak a Műszakit, a Műszakiak az átlagtól messze kiemelkedően a Társadalomtudományi Szekciót választották, míg a Társadalomtudományiaknál megoszlott a többi szekció között a második regisztráció. Az Olvasószolgálati, a Helyismereti Szekciókban és a Közkönyvtári Egyletben első helyen regisztrált tagok száma igen kevés, ezeknek a szekcióknak a tagsága szinte kizárólag a területi szervezetek második regisztrációjából tevődik össze.

A harmadik regisztrációra jelentkezett 15 tag közül 9 fő csatlakozott a Helyismereti Szekcióhoz. A 15 tag ilyen minőségben befizetett tagdíjának összege 1996-ban 4059 Ft volt.

A 60 testületi tag jelképezi ugyan az egyesület könyvtári intézményekkel kapcsolatos feladatvállalását, de semmiképpen sem tartjuk elégségesnek a testületi tagok arányát. Mind a központnak, mind a szervezeteknek folytatni kell az erőfeszítéseket a testületi tagok számának növelése érdekében. A területi szervezetek közül a Kisalföldi, a Zala megyei és a Zempléni szervezet 5-5 testületi tagot tart nyilván. A szakterületi szervezetek közül a Műszaki Szekciót lehet kiemelni, amely 10 testületi tagot vont be támogatói körébe, mégpedig a szokásos 3-5 ezer forintnyi tagdíjat messze meghaladó mértékű támogatással. Ez megmutatkozik a Műszaki Szekció anyagi lehetőségeiben is. A Társadalomtudományi Szekciót támogató 5 testületi tag is hozzájárul a szekció működésének magas színvonalához.

Az egyesület alapszabálya lehetőséget nyújt arra, hogy a tagszervezetek csoportokat hozzanak létre. A területi szervezetek közül a Csongrád megyei szervezet tájékoztató jelentésében arról, hogy szervezetükben a könyvtárostanárok és a nyugdíjasok önálló tevékenységi körrel csoportként tevékenykednek. A szakterületi szervezetek közül a Műszaki Szekció orvosi könyvtáros és gépésztísi-osztályozási csoportot működtet. Az orvosi könyvtárosok csoportja, kevésnek érezvén lehetőségeit az orvosi könyvtárak növekvő problémáinak megoldására, közreműködött a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének létrehozásában. Az újonnan létrejövő szövetség még nem döntött arról, hogy milyen keretek között csatlakozik az MKE tevékenységéhez. A Közkönyvtári Egylet keretében alakult meg, elsősorban FSZEK-beli kollégák részvételével, a fiatal könyvtárosok csoportja, tevékenységi formáik most vannak kialakulóban. Ugyan az adatok azt mutatják, hogy a csoportok létrehozása többnyire csak elvi lehetőség a szervezetek részére, az alapszabálynak továbbra is biztosítania kell az új szerveződések létrejöttét.

Az egyesület tevékenysége alapvetően a szervezetekben folyik. A tevékenység mértékét jelzi, hogy a beküldött jelentések alapján a területi szervezetek a két év során átlagosan 7,5, a szakterületi szervezetek 10 rendezvényt tartottak. A legtöbb szervezési munkát és reméljük, a legtöbb szakmai hasznot azok a többnapos tanácskozások, konferenciák hozták, amelyek egy-egy szakterület, problémakör részletesebb megismerését célozták, gyakran külföldiek részvételével. Ilyen konferenciát 12 szervezet rendezett. A 7 területi szervezet közül ki kell emelni a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeieket, akik fő szervezőként a Hazai összefogás – európai együttműködés című konferenciát az elnökség megbízásából igen eredményesen készítették elő. A Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesületének osztrák-magyar találkozója is kiemelésre érdemes. A szakterületi szekciók közül a gyermekkönyvtárosok 5 többnapos tanácskozást is tartottak, köztük több nemzetközi is volt, így megszervezték az 1. európai gyermekkönyvtáros konferenciát is. A Könyvtárostanárok Szervezete, a Bibliográfiai Szekció és a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete is emlékeztető konferenciákat tartott. Meglepően sok, 53 olyan rendezvényről tudósítottak a szervezetek, amelyeken egynapos konferencia keretében több szakember tartott előadást. Az ilyen konferenciák szervezői közül ki kell emelni a Csongrád megyei szervezetet 6

rendezvényrel, továbbá a Békés és Somogy megyei szervezetet 3-3 rendezvényrel. A szakterületiek közül sorrendben a Műszaki, a Társadalomtudományi, a Könyvtárostanárok és a Bibliográfiai Szekció említendő. Mintegy 30-ra tehető azon rendezvények száma, ahol egy-egy előadó tájékoztatta szakmai kérdésekről vagy könyvtárpolitikai ügyekben hallgatóságát. Ilyen rendezvényt a Műszakiak, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek, a Pécs-Baranyaiak, a Társadalomtudományi Szekció és a Vas megyei Szervezet tartott legnagyobb számban. Ezek között sok olyan rendezvény volt, amely az összejövetelnek helyet adó könyvtár, információs intézmény bemutatását, szolgáltatásainak megismertetését segítette elő. Szakmai fórumokat elsősorban könyvtárpolitikai kérdésekben 7 szervezet 11 alkalommal tartott. Több napos, részben külföldi tapasztalatcsere, kirándulás a beszámolók szerint 9 alkalommal zajlott le. A Kisalföldiek és a Csongrád megyeiek több ízben is szerveztek külföldi kirándulást tagjaiknak. Egynapos kirándulásra, elsősorban az aktuális ópusztaszeri és kecskeméti útirányban, 23 alkalommal került sor. Ebből a kis Zemplén megyei szervezet egyedül öttel részesezik. Mindezek a rendezvények a tagság szakmai továbbképzését is szolgálták, de több szervezet kifejezetten e célra rendezett továbbképző tanfolyamokat. Így a Békés megyeiek, a Csongrád, a Fejér, a Komárom-Esztergom, a Nógrád, a Vas és a Zala megyeiek. A Kisalföldi szervezet a szlovák könyvtárosokkal szervezett olvasótábori továbbképzést.

Egyes szervezetek saját eszközeik felhasználásával tagjaik részére pályázatot hirdettek. A Békés megyeiek Könyvtár és gazdája, illetve Könyvtárak a változó társadalomban címmel, a Fejér megyeiek a könyvtárak állományának összetétele, továbbá használói szokások kérdéskörében, a Könyvtárostanárok iskolatörténeti pályázatot hirdettek, míg a Közkönyvtári Egylet Könyvtári görbetükör címmel bonyolított le 56 pályaművet vonzó pályázatot.

A szervezetek közreműködtek a könyvtárügyet foglalkoztató szakmai előterjesztések, törvénytervezetek véleményezésében, erről a tanács jelentése bővebben is ír. A Könyvtárostanárok igen aktívan felléptek a NAT követelményrendszere és a közoktatási törvény aktuális kérdéseiben, a Zenei Szekció pedig a könyvtáros-társadalmat általánosan is érintő szerzői jogi kérdések részproblémáinak megvitatásában.

A nehezülő gazdasági körülmények között nagy jelentősége van annak, ha valamely szervezet saját forrásait is igénybe véve munkájával kapcsolatban kiadványt tesz közzé. A Helyismereti Könyvtárosok Szervezete évente kötetben közreadja többnapos országos tanácskozásainak anyagát. A Vasi civil címtár 1996-ban már második, bővített kiadásban jelent meg a Vas megyei Szervezet aktív közreműködésével. A Gyermekkönyvtáros Szekció 555 aforizma az olvasásról címmel tervezi egy gyűjtemény kiadását. A Könyvtárostanárok Szervezete közreadta a Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanár! című kötetet. A Veszprém megyeiek két kiadványt is készítenek: Megyei minervát, illetve Könyvtáros életrajzi lexikont. A zenei könyvtárosok a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készítik elő a Zenei könyvtári kézikönyvet. A Bibliográfiai Szekció Petrik Géza emlékére rendezett felolvasó ülésének anyaga könyvalakban is megjelenik. A periodikumok közül kiemelendő a Társadalomtudományi Szekció második éve megjelenő körlevele.

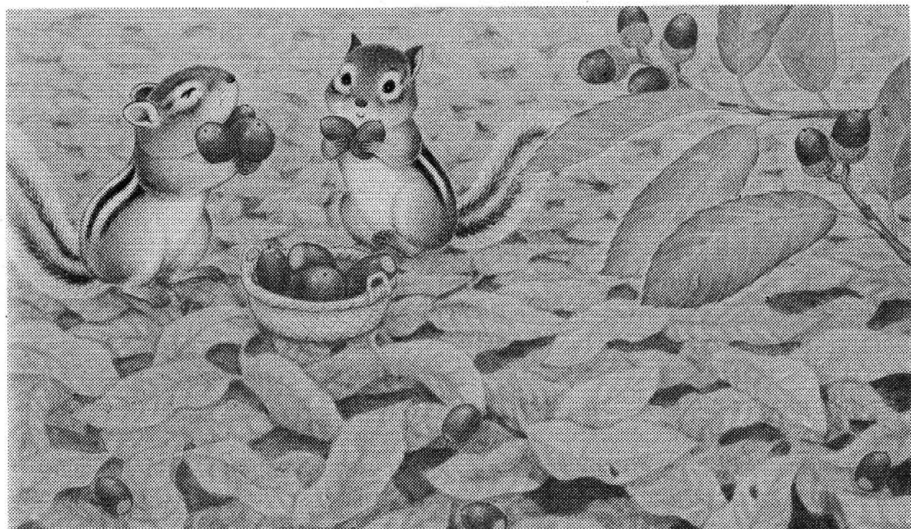
A rendezvények között már említést tettünk nemzetközi konferenciákról, külföldi tanulmányutakról is. Ki kell emelni ezek között a Békés megyeiek konferenciáját a határon túli magyar irodalom kérdéseiről, a Borsod megyeiek visszatérően megrendezett magyar-szlovák tanácskozásait, a Zemplén megyeiek határon túli könyvtárostalálkozóját. A Gyermekkönyvtáros Szekció egy erdélyi olvasótábor mellett Sárospatak-Kassa-konferenciát és burgenlandi utat is szervezett. Külföldi tanulmányutat szerveztek a Fejér megyeiek, a Kisalföldiek, a Vas megyeiek, a Gyermekkönyvtárosok és a Műszakiak. Az egyesület, a szervezetek, illetve más támogatók által juttatott források felhasználásával sok kollégánk vett részt külföldi tanulmányutakon. Kiemelendő a Kisalföldi szervezet nemzetközi kapcsolatrendszere. Részben az osztrák társszervezetekkel való, részben az Alpok-Adria együttműködés keretében több alkalommal volt módjuk külföldi konferencián való részvételre, tanulmányútra. A külföldi kapcsolatok sajátos formája, amikor a szervezetek maguk látnak vendégül külföldi kollégákat vagy finanszírozzák szakmai rendezvényeken, elsősorban a vándorgyűlésen való részvételüket.

A szervezetek szakmai tevékenységét központi forrásokból pályázat keretében 1995-ben 1,656.650 forinttal, 1996-ban 2,070.000 forinttal támogatta az elnökség. A támogatások elszámolása rendben megtörtént.

*

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete gazdálkodási tevékenységét a küldöttközgyűlés dokumentumaként előterjesztett költségvetési összesítő kimutatás, továbbá a bevételek és kiadások éves táblázatai mutatják be. Az elnökség az egyesület gazdálkodásában az 1997–1998. években is az 1994. évi küldöttközgyűlésen elfogadott és eredményesnek bizonyult irányelveket kívánja követni.

Ottovay László
főtitkár

Az MKE Tanácsának 1995–1996. évi munkája

(Beszámoló)

A Tanács – az alapszabálynak megfelelően – a szervezetekbe tömörült tagság képviseleti és az elnökség tanácsadó szerve.

A tanácsi képviselők 1995. jan. 12-én választották meg az új elnököt Gellér Ferencné személyében. Az elnök egyben tagja az MKE elnökségének és a Magyar Könyvtárügyért Alapítvány Kuratóriumának.

A Tanács saját működésére vonatkozóan az alábbi elvárásokat fogalmazta meg:

- az alapszabályban rögzített autonómia érvényesítését;
- a rendszeres összejövetelek szükségességét;
- a szervezetek, szekciók munkájának megismerését, nyilvánossá tételét;
- az esetleges vidéki összejövetelek (ülések) megrendezését;
- a működési költségek támogatásának lehetőségét az egyesület költségvetéséből (utazás, posta);
- fontos könyvtárpolitikai és szakmai kérdések megvitatását, az Elnökség részvételével;
- a szakmai összetartozás erősítését a tagsággal, a Kamarával és más szervezetekkel a könyvtárügy érdekében.

A Tanács munkájáról a küldöttközgyűlés felé az alábbiakban számolok be

Szervezeti munka

A Tanács rendszeresen ülésezett – 1995-ben és 1996-ban egyaránt 5-5 alkalommal – a könyvtárügyet érintő kérdések megvitatása céljából. Az üléseken lehetőség nyílt állásfoglalásra, ajánlások megfogalmazására. Üléseinken részt vett a főtítkár, vagy az elnökség valamelyik tagja. A Tanács elnöke minden esetben képviselte a tanács véleményét az elnökségi ülésen. Kihelyezett vidéki ülésekre nem került sor, de a szervezetek és szekciók nagyszabású rendezvényein a képviseleti tagok is részt vettek, ill. véleményük megjelent az egyes Elnökségi állásfoglalásokban.

A Tanács levelezését és az információs-kommunikációs kapcsolatot az MKE titkárság látta el a Hírlevél, a szaksajtó útján, ill. az ülésekről készített és továbbított emlékeztetőkkel. A tagok utazási költségeit a küldő szervezetek, ill. a munkahelyek biztosították. Vendégeink voltak a két év folyamán: szakmánk és a rokon szakmák jelentős képviselői, minisztériumi köztisztviselők, kamarai tagok,

a szakajtó szerkesztői, akikkel párbeszédet folytattunk és vitáztunk több fontos szakmapolitikai kérdésben.

Megalakítottuk a Fitz-díj bizottságot, az 1996. évi díjazás már a bizottság javaslata alapján történt. Az 1989 óta kiosztásra kerülő nívódíjat a könyvtárosok szavazatai alapján a könyvtárakban legnagyobb sikert aratott, értékes könyvek kapják. A Magyarországon egy naptári évben megjelent teljes könyvtermésből öt mű részesíthető jutalomban. Tematikai kategorizálás nincs. Ha a díjazott könyv magyar szerző munkája, akkor a szerző, fordítás esetén a kiadó, ill. a fordító kapja az elismerést. A díjat a minisztérium adja de az elbírálást az MKE végzi. **A Tanács a technikai lebonyolítást az alábbiak szerint szabályozta:**

1. Az MKE Tanácsa 2 évenként más-más szervezetek, ill. szekciók megbízása alapján 5 fős Előkészítő Bizottságot hoz létre;
2. Az Előkészítő Bizottság kijelöli a tárgyévvel megelőző év könyvterméséből a díjazásra javasolt műveket, majd értékelő listát készít az év első negyedévében;
3. A javasolt műveket a Tanács tagjain keresztül megismerteti és véleményezteteti a könyvtárosokkal;
4. Az Elnökség és az Előkészítő Bizottság a könyvtárosok véleményét is tükröző lista alapján szavazattal választja ki az öt művet.

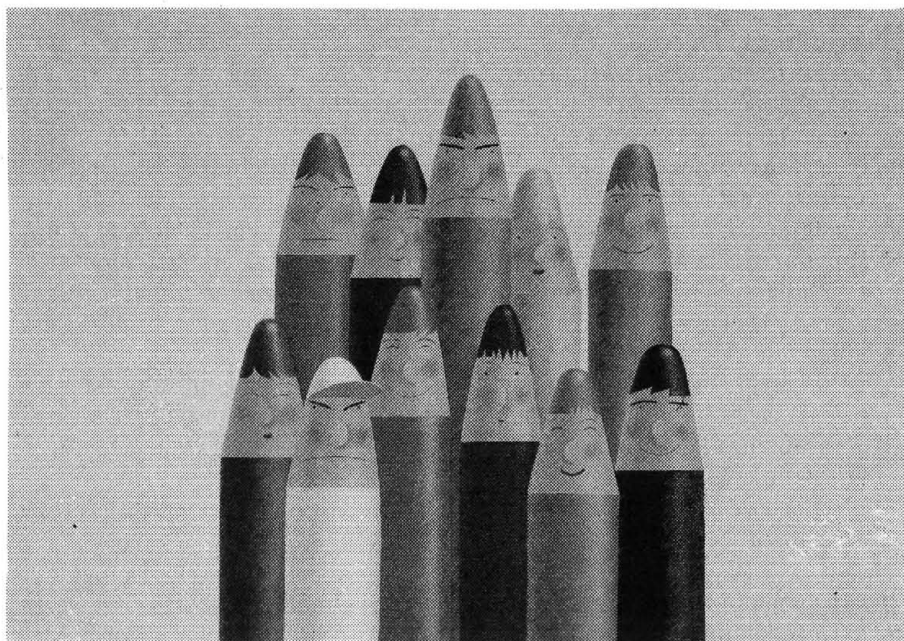
1996-ban a bizottság tagjai voltak: *Bánhegyi Gyuláné* a FSZEK oszt. vezetője, a Társadalomtudományi Szekció felkérésére; *Szabó Józsefné*, a Fehér Megyei Könyvtár oszt. vezetője, az Olvasószolgálati Szekció felkérésére; *Horváthné Jakubecz Ilona*, a FSZEK Dél-Budai Régiójának igazgatója a Közkönyvtári Egyesület felkérésére; *Diósiné Csontos Júlia*, a Békés Megyei Könyvtár oszt. vezetője, a Gyermekkönyvtáros Szekció felkérésére és *Engloner Erika*, a BME Könyvtárból, a Műszaki Szekció felkérésére.

Kezdeményezésünkre 1995 őszén 70 könyvtáros kolléga tandíj támogatásban részesült, összesen 350 ezer Ft összegben, az átutalások lebonyolítását a Magyar Könyvtárügyért Alapítvány végezte.

Szakmai kérdések

Az alábbiakban a Tanács napirendjén szereplő legfontosabb kérdésekről szövegek.

Konzultációt tartottunk aktuális könyvtárügyi kérdésekről 1995. április 19-én. Vendégünk volt dr. Striker Sándor, az MKM Közművelődési Főosztályának vezetője. A találkozó aktualitását a minisztériumi átszervezés adta, s ennek kapcsán az az aggodalom, hogyan biztosítható a könyvtárügy egysége? A könyvtári rendszer nem kapja meg a fejlődéshez szükséges feltételeket, az ellátás eddigi színvonala veszélybe került. A problémák szinte valamennyi könyvtártípusban hasonlóak: az alapellátás, a dokumentum beszerzés, az információhoz való hozzájutás korszerű formái, a különböző projektek megvalósításának kérdései vonatkozásában Az önkormányzati törvény a nyilvános könyvtári szolgálat fenntartását az önkormányzatok kötelező feladataként deklarálja, de nem rendel hozzá anyagi forrást, s maga határozza meg, hogy milyen könyvtári ellátást biztosít. A saját hatáskörben történő rendelkezések rossz törekvéseknek nyitnak utat, így

történhettek meg az intézményi összevonások (művelődési ház + könyvtár) és az ingatlanok értékesítésével a könyvtárak megszüntetésére. A súlyos financiális kérdések egyes könyvtár típusokat a leszakadás veszélyével fenyegeti. Megfogalmazást nyert az a minisztériumi elképzelés: miszerint érdekeltté kell tenni az önkormányzatokat a dokumentum beszerzés, a fenntartás és működtetés finanszírozásában. Hangsúlyoztuk a központi szolgáltatások fontosságát és díjtételeinek mérsékelt megállapítását. Hiányoltuk a művelődéspolitikai koncepció prioritásait, szorgalmaztuk a könyvtári törvény parlamenti előterjesztését, jogi garanciákat az önkormányzati önkénnyel, nemtörődomséggel, cinizmussal szemben.

Megállapodtunk abban, hogy a közművelődési könyvtárak helyzetével kapcsolatos problémákat (összevonások, szolgáltatások csökkenése, állománygyarapítási problémák) írásban rögzítjük, annak érdekében, hogy szükség esetén megfelelő érvekkel rendelkezünk.

Az egi vándorgyűlésre előkészítettük és 1995. aug. 10-én a Nyílt napon megvitattuk az Érted vagyunk, Polgár! c. kiáltványt.

A könyvtárakat érintő sorozatos atrocitások, a csökkenő erőforrások veszélybe sodorták kulturális és tudományos értékeinket, szolgáltatásaink mennyiségét és minőségét. A közös felelősségre hivatkozva az alábbiak megfogalmazásával a nyilvánosságához fordultunk.

1. Látogassák könyvtárainkat és fogalmazzák meg igényeiket!
2. Tájékozódjanak a könyvtári szolgáltatások lehetőségeiről!
3. Védelmessék a könyvtári szolgáltatásokat!
4. Támogassák a könyvtárak fenntartását!

1995. november 22-én került sor Poprády Géza Főigazgató Úr tájékoztatására, az OSZK központi szolgáltatásainak módosítása vonatkozásában.

Vendégünk volt az MKM Nemzeti örökségünk főosztálya részéről Bodó Sándor, a Közművelődési főosztály részéről Bariczné Rózsa Mária.

A főigazgató úr ismertette azt a költségvetési hiányt, ami indokolja a nagyméretű létszámcsökkentést, a feladatok átszervezését, s a nemzeti könyvtári feladatokon túli szolgáltatások elhagyását. A döntés érintette az Új Könyvek, a Könyvtári Levelezőlap és a KMK Koordinációs Osztályt működését. A megváltozott gazdasági helyzet – amely valamennyi könyvtárat egyaránt érint – kényszerpályára lökte az OSZK-t, s ezzel váratlanul súlyos helyzetet teremtett a könyvtárak számára.

A Tanács úgy határozott, hogy szorgalmazza a központi szolgáltatások kérdéskörének újra tárgyalását és felkérte az MKE Elnökséget tegyen meg mindent az ÚK és Könyvtári Levelezőlap fenntartásának újra gondolása érdekében.

Ezekben a kérdésekben a Tanácson kívül több fórumon is folytak egyeztetések, amelyeken a tanácsi képviselők más-más funkcióban vettek részt. Az azóta megszületett megoldás nem a Tanács érdeme, de az tény, hogy a Tanács kezdeményezte a nyílt vitát az együttgondolkodás és jobbítás szándékával és a szakmai szolidaritás jegyében.

1996. április 18-ai ülésünkön a könyvtári szaksajtóval foglalkoztunk.

Pogány György történeti bevezetője után arra kerestük a választ:

- 1) vajon szükséges-e a magyar könyvtárügy számára annyi folyóirat, amennyi jelenleg van?
- 2) van-e lehetőség arra, hogy a 3K a korábbi népszerű Könyvtáros profiljához hasonlítson?
- 3) megfelelő-e a lapok tematikája, szerkezete, írói gárdája, szerkesztője, kiadói politikája, külleme stb.?
- 4) hol és mennyiben kellene változtatni a lapok szerkezetén, tematikáján?
- 5) megengedhető-e, hogy végleg eltűnjön a Könyvtári Levelezőlap, ez a könyvtárosok körében népszerű folyóirat?
- 6) hogyan pótolható és pótolható-e egyáltalán a Könyvtári Levelezőlap?
- 7) van-e lehetőség arra, hogy az ÚK, mint önálló folyóirat jelenjen meg, s nemcsak könyvtárosi körökben, de nyilvánosan, újság standokon is kapható legyen?
- 8) megfelelő-e a lapgazdák jelenlegi felállása, tud-e javasolni valami más megoldást?

A Tanács állásfoglalása szerint a meglévő lapok fontosak a szakmának, azonban megjelenésüket támogatni szükséges, mert ez a kis szakma nem tudja eltartani folyóiratait. Valamennyi folyóirat kiadása áldozatvállalást kíván, a kérdés csupán az, hogy melyik folyóirat kiadását vállaljuk fel. A szaksajtó pillérei: a Magyar Könyvszemle, a Könyvtári Figyelő és a TMT. A 3K-nak profilváltásra lenne szüksége, talán a Levelezőlap értékeit kellene átmentenie frissességben, stílusban. A Tanács a szakmai lapok megtartása és azoknak a Nemzeti Kulturális Alap részéről történő támogatása mellett döntött és felkérte az Elnökséget ennek a koncepciónak a képviselésére.

Október 17-én került sor a könyvtári törvény koncepciójának véleményezésére. Az idő rövidsége miatt a Tanács elnöke írásban kérte a véleményeket. (A 30 testületi tagból 12-en éltek ezzel a lehetőséggel) a rendkívüli elnökségi ülésen – ahol sorról sorra történt a törvényszöveg egyeztetése – a Tanács elnöke jelezte a véleményeket, ill. lényegi eltérés esetén annak külön feltüntetését kérte.

A tanácsi munkákban is elérkeztünk a választási ciklus félidejéhez. Tisztelettel kérem a küldöttközgyűlést beszámolóim elfogadására és az elkövetkező két évre szóló tartalmi iránymutatásra.

Gellér Ferencné dr.
az MKE Tanácsának elnöke

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete ellenőrző bizottságának beszámolója az 1996. évi küldöttközgyűlés számára

Az ellenőrző bizottság az MKE Alapszabályának 14. §. (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően számol be az 1995–96. évi munkájáról és tapasztalatairól.

1. Az ellenőrző bizottság elnöke – meghívottként – rendszeresen részt vesz az elnökség ülésein és ott közreműködésével segíti az alapszabály szerinti tevékenységet. Ennek alapján megállapítható, hogy az elnökség az alapszabály betűjének és szellemének megfelelően vezeti az egyesületet, a teljes ciklusra szóló programja, valamint éves terve működik és egyre gazdagabb programot bonyolított le.

2. Örömmel konstatáltuk az elmúlt két évben a tanács és rajta keresztül a szervezetek könyvtárpolitikai aktivizálódását, melyet magunk is többször szorgalmaztunk az előző ciklusban. Sajnos a tanács ülésein bizottságunk nem mindig tudta képviseltetni magát, de munkájáról az emlékeztetőkből és az elnökségi ülések vitáiból tájékozódhattunk – bár kétségtelenül kívánatos a jövőben személyes jelenlétünkről rendszeresen gondoskodni. Mivel az 1990-es (és 1992-ben módosított) alapszabály egyik lényeges újítása a tanács tevékenysége és így fontos közvetítő szerepet tölt be a tagság, a szervezetek és az egyesület kommunikációs és döntéshozatali rendszerében, kívánatosabb hosszabb távon áttekinteni az alapszabály teljesülését a tanácsra vonatkozóan; illetve egyúttal javasoljuk, hogy a szervezeti ellenőrző bizottságok csatlakozzanak ehhez a képviselő tevékenységének és kétirányú közvetítő szerepének megvizsgálásával.

3. Az előző ciklus során ugyancsak többször, így az 1994. évi tisztújító küldöttközgyűlésre készített beszámolóinkban is észrevételeztük és jellemeztük a tagnyilvánítás, tagdíj-befizetés és a tagdíjaknak az elnökséghez/titkársághoz, ill. a második regisztrációs szervezetekhez való átutalása körüli anomáliákat, mely az ügyrendi szabályzat hiányából is fakad.

Az 1995. október 25-i ellenőrző bizottsági ülésen az MKE elnökével, főtítkárával, ügyvezető titkárával történt egyeztetés után javaslatot készítettünk az ügyrendi szabályzat megszövegezésére. Részben a tervezett számítógépes tagnyilvántartás programja körüli zavarok miatt, s mert a tagnyilvántartás, a tagdíj fizetés és -ügykezelés összefüggnek, az elkészített ügyrendi szabályzat bevezetése késik. (A titkárság intézkedett a tagdíj befizetésének sürgetése ügyében, ill. az „oldalági” átutalások átvállalásával takarékosabb és zökkenőmentesebb ügyintézkést kívánt elérni a szabályzat-tervezet szellemében.) Javasoljuk, hogy a küldöttközgyűlés kötelezze az elnökséget a feltételek mielőbbi megteremtésére és a szabályzat 1997. évi bevezetésére.

4. Az ellenőrző bizottság úgy látja, hogy a tagdíj a működés kis hányadát fedezi, a szervezetek végsősoron több támogatást kapnak vissza, mint az általuk befizetett tagdíj-hányad. Ez összefügg azzal, hogy a tagság végsősoron 6 éve csökken. Ennek nyilván számos oka lehet, de ezirányú többszöri figyelmeztetésünk ellenére nem tudunk a tagság növelését célzó akciókról. Ugyanígy célszerűnek látszik a szakma és az egyesület propagandájának javítása: az elvégzett feladatokat, lezajlott akciókat, a külső szerveknél és szakmai fórumokon betöltött érdekképviselési munkát kívánatos nemcsak a Hírlevélben regisztrálni, de méginkább a szakajtóban, ill. a tömegkommunikáció különböző fórumain erről részletesebben beszámolni – mintegy válaszolva volt és lehetséges tagtársainknak arra a (lappangó) kérdésre: érdemes-e szakmai szervezetet fenntartani, annak tagja lenni. Megfontolandó PR felelős kijelölése vagy felkérésére az elnökség részéről.

5. Programunkban szerepelt a pályázatok során nyert pénzek – mint az Egyesületi gazdálkodás meghatározó forrásának – felhasználásáról és elszámolásairól szóló tájékoztató.

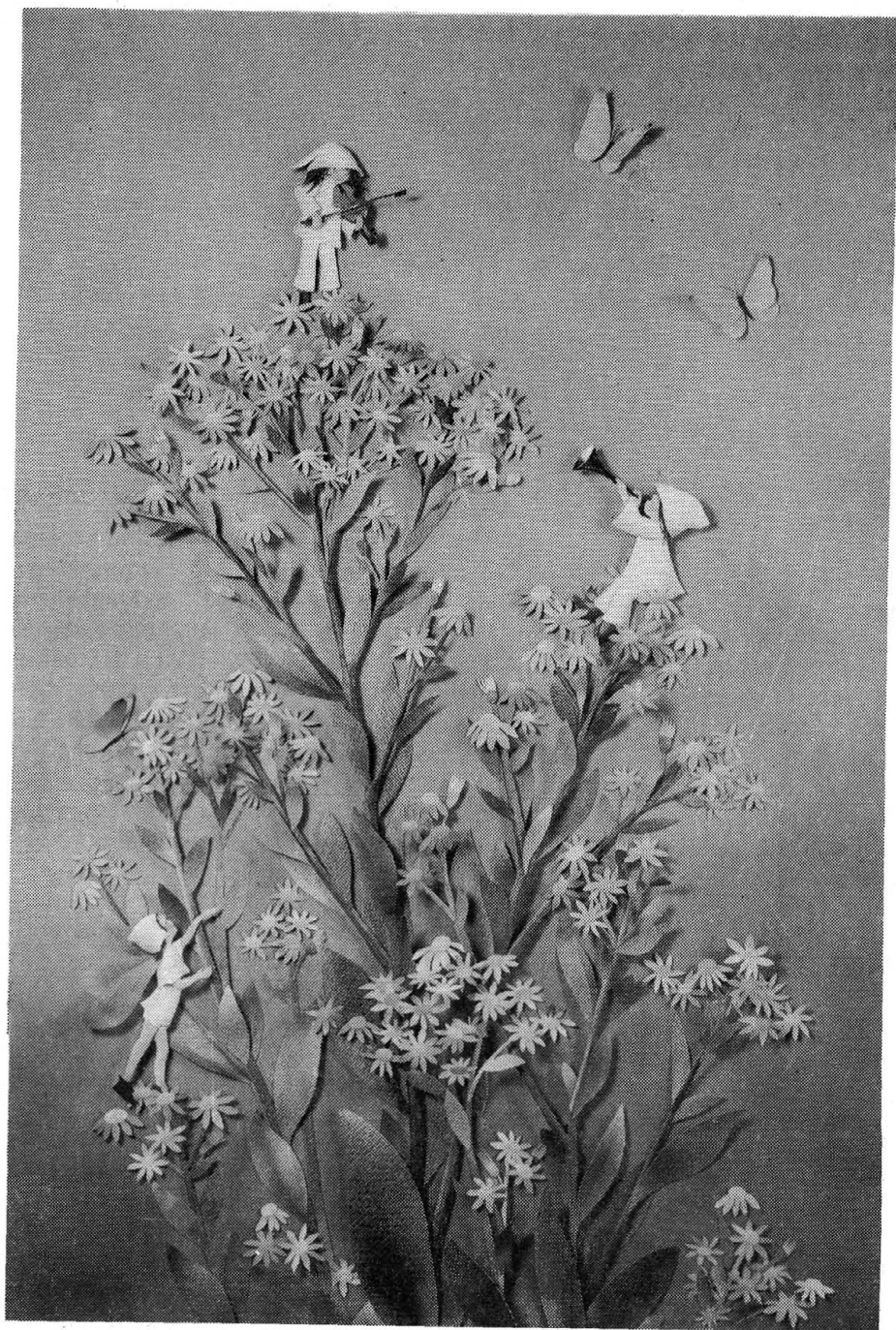
Ellenőrző bizottságunk két tagja 1996 tavaszán áttekintette az MKM-tól, az Országgyűléstől, a Nemzeti Kulturális Alaptól és az Illyés Alapítványtól 1995-ben elnyert 5.090.000 Ft felhasználását, s a bizonylatokat és az analitikus nyilvántartást rendben találta. Ugyanakkor azt is megállapították, hogy az elnökség által – ugyancsak pályázat nyomán – a szervezeteknek nyújtott támogatásról az elszámolás nem egyforma részletességgel történik; ezért célszerű, hogy a jövőben a titkárság egyértelműen közölje a juttatásokról szóló értesítésben, milyen elszámolást vár el az érintettektől.

1996. arra figyelmeztet, hogy az eddig igénybevett források szűkülnek, így kevesebb pénzből gazdálkodhat egyesületünk. Éppen ezért az ellenőrző bizottság megfontolandónak tartja új források feltárására és – az eddig is takarékos – gazdálkodás elősegítése érdekében közzéadás szakember felkérését erre a feladatra és/vagy az elnökség tagjaiból reszortfelelős kijelölését.

6. Az előző ponthoz csatlakozóan, felkértük az egyes szervezetek ellenőrző bizottságát is, hogy egyéb – saját elhatározású – ellenőrzéseik mellett ugyancsak vizsgálják meg a maguk szintjén a helyi pályázatok ügyét. Az 1994. évi tisztújítás során megválasztott 21 területi és 10 szakterületi szervezeti ellenőrző bizottság közül 15-től (alig 50%) kaptunk tájékoztatást, felkérésünkre reagálást. A 9 területi (Fejér, Hajdú, Heves, Nógrád, Bács-Kiskun, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas megyei és Zempléni), ill. a 6 szakterületi (Bibliográfiai, Társadalomtudományi és Zenei Könyvtárosok Szervezetének ellenőrző bizottsága mellett a Gyermekkönyvtáros, a Könyvtárostanárs és a Mezőgazdasági esetében a vezetőség tájékoztatott?) szervezet ellenőrző bizottsága általában pozitív tapasztalatakról számolhatott be: részben öröndetes módon többfelé tájékoztódnak és pályáznak sikerrel a szervezetek és ugyancsak pályázat útján az MKE-től elnyert támogatás alapján részesülnek programjaik támogatásban; másrészt a kapott pénzről rendben és megfelelő bizonylatok alapján határidőre elszámoltak. (Az elnökség 1996-ban addig visszatartotta ezeket a pénzeket, amíg az előző évi elszámolás, ill. a tárgyévi tagdíjbefizetés nem érkezett be; továbbá a programokhoz többnyire csak résztámogatást nyújt, helyi és egyéni források előcsalogatása érdekében.) Szerencsés, hogy – főleg a vidéki szervezetek – hozzáértő szakemberrel végeztetik a gazdasági ügyek intézését; a szakterületi szervezetek a titkárság segítségét kérhetik. A néhol előforduló maradványra, vagy átmenő programra a halasztást, ill. későbbi felhasználási engedélyt megkérték és megkapták. A jövőben kívánatos – a pécsiek javaslatát megfontolva – kiemelt célkitűzések közös megvalósítására pályázatok kiírása az elnökség részéről.

7. Végül – az előző pontban írtaktól kötelezően – a szervezetek nagyobb hányadában nem működött az ellenőrző bizottság. Javasoljuk, a küldöttközgyűlés – vezetőségeik útján – kötelezze a szervezeteket az alapszabály betartására e tekintetben is.

dr. Tóth Gyula
az MKE ellenőrző bizottságának elnöke

Kamarás István: Olvasatok

Regények hősei, filmek szereplői, színpadok színészei mondják el nekünk azokat a mély összefüggéseket amiket íróik láttak meg életükben. A társadalom, az emberi élet, a lélek összefüggései ezek, amelyek könyvekbe vagy filmekbe rejtve mindenkire eljuthattak. A világ értetlen viselkedését látva mégsem csak a költő jogos aggodalmaként merült fel a kérdés „De hát hol a könyv mely célhoz vezet?... Ment-e a könyvek által a világ elébb?”

Kamarás István idén megjelent Olvasatok című munkája nem zárja le ezt a kérdést, de kutatásainak a könyvben közölt eredményei olyan válaszokat fogalmazhatnak meg, melyek meg kell szülessen mindenkiben, aki *küzd ereje szerint a legnemesbekért*.

Személyesen akarja ezért megszólítani minden olvasóját, így könyvét nem csupán száraz „kutatási jelentésnek” szánja. A szociológia és szociálpszichológia eszközeivel dolgozik, mégis a kutatásokhoz felhasznált véleményekben és válaszokban nem csak a pusztá szám adatot, hanem a mögötte rejtőző érző és gondolkodó embert is keresi.

Hogy erről a legfőbb szemléletéről az olvasó ne csak a könyv közepe-vége felé győződhessen meg, mindjárt a bevezető esszében – igazán szellemesen – megmaradva a kutatási módszerénél, Örkény István Trilla című novelláját elemezve kidomborítja azt.

Több mint negyedszázada tartó kutatás eredményeinek foglalata ez a könyv. Igaz nagyobb része már koráb-

ban is megjelent, mégis érdemes ezt a könyvet a kezünkbe venni, mert ez nem csupán a korábbi munkák újrakiadása, hanem azok újrafirása, aktualizálása sőt kiegészítése is, valamint eddig még meg nem jelent új írások is világot látnak benne.

A könyv első nagy fejezete Sánta Ferenc Nácik és Örkény István Meddig él egy fa? című novellájának olvasóival ismertet meg bennünket. A megkérdezettek között 17 éves középiskolások, idősebb szakmunkások, könyvtárosok, irodalomtudósok és kritikusok is voltak. Ám e kutatás nem csak az iskolázottság különböző fokából adódó különbségeket kívánta vizsgálni, hanem azért, hogy egy 50-50 fős moszkvai, szófiai és varsói diákcsoport is szerepelt a felmérésben, az irodalmi művek híd szerepét is kereste a más nemzetek lakói között.

Nem csak azt mutatja be ez a tanulmány, hogy nem csupán a legképzettebb olvasók számára jelenthet az olvasás műélvezetet és katarzist, de figyelmeztetőleg érzékelteti, hogy az olvasók különböző biológiai, lélektani és szociológiai tényezői mennyire korlátozni tudják olvasatukat.

A könyv második nagy része Bulgakov Mester és Margarita című regényét választotta alapul, hogy kutatásainak területét kiszélesíthesse.

Rendkívül érdekesítő olvasmány is egyben ez a rész, hiszen nem csak azt kutatja, hogy egy egyértelmű társadalmi kor, ill. jelenség leírása milyen gondolatokat ébresztenek azokban kik a kort személyesen nem ismerhe-

tik, hanem a mű többsíkúságának és összetettségének kihasználásával megismerkedhetünk az olvasók világnézetű, filozófiai, politikai és erkölcsi beállítódottságával is.

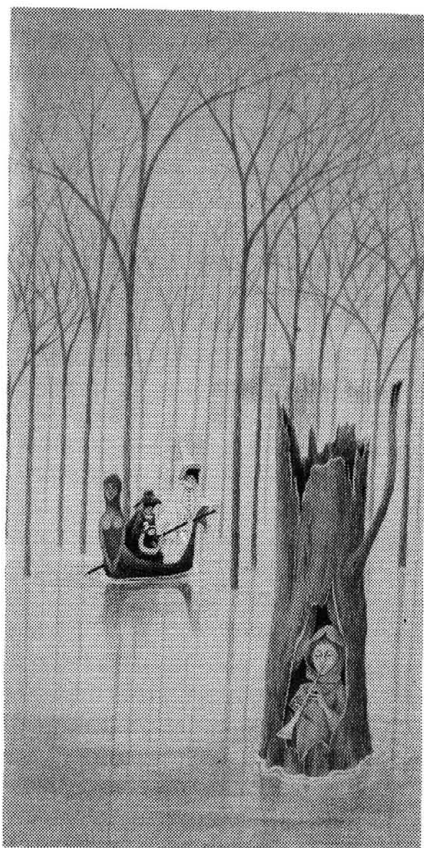
Igen nagy jelentőséget látok a könyv *Az irodalom olvasója* című fejezetében. Felsorolva az olvasásra motiváló erők sokféleségét, talán ez a rész világítja meg leginkább azt a felelősséget, amit mi mindannyian hordozunk a mellékrendelt emberekben formálódó olvasáskultúra terén. Bár kutatásaink eredményei majdnem biztos meglátásokat adnak arra, hogy mik azok a korlátok, amik már előre beszoríthatják az olvasásélmény kiteljesedését, akadhatnak olvasók, akiknek e könyv nem ad elég élményt arra, hogy e korlátok legalább részben ledönthetők. Igaz, hogy ez a munka már terjedelmét nem növelheti tovább ilyen, az alapvető témájától is eltérő, módszertani kérdésekkel, de talán egy-két ezzel a témával foglalkozó szakirodalomra való utalás utat mutathatna a tények láttán tenni akaró olvasóknak.

A könyv végső fejezetei, amiben Kamarás István *Markó Jézusának*, Tarkovszkij *Tükör*, ill. *Stalker* című filmjének fogadtatását vizsgálja, már nem csak a könyvek világától rugaszkodnak el, de egyben ismeretlen régiókba, tér-időn kívüli dimenziókba vezetnek minket. Hogy az ilyen magas régiókban ábrázolt művészetet össze tudja találni az emberi gondolatvilággal, Kamarás István figyelme középpontjába a nézők vallási beállítottságát helyezi, mert meglátása szerint ez adhat az embereknek leginkább olyan erőt, mely belső világukat hasonló magaslatokra emelheti.

A könyv e rövid bemutatásában először arra törekedtem, hogy leg-

főbb elemzési szempontjakkal együtt megemlítsem azokat a művészeti alkotásokat, amik a kutatás eszközeül szolgáltak. (Az Olvasatok helyes megértéséhez ui. azt hiszem elengedhetetlenül fontos ezen művek ismerete.) Ennél mélyebb szakmai megítélésre laikus voltomnál fogva azonban nem vállalkoztam, mégis olyan nagy jelentőséget érzek e kutatás eredményeiben, amit érdeme szerint nem csak a szűk szakma vagy az irodalomkedvelők, de kiváltképpen az oktatásban és a könyvtárakban dolgozók figyelmébe szeretnék ajánlani e sorokkal, hogy megerősítést kaphasson az, amit rejtett üzenetként hirdet az *Olvasatok*: olvassatok!

Werner Ákos

T.Q.M. és teácsésze

*Könyvtári management és marketing tanfolyam
Salgótarján, 1996. november 18–22.*

„Az embereket nem zavarja, hogy egy hánykolódó hajón utaznak, ha tudják, hogy az a hajó hová megy; és az a hely az, ahová ők is menni akarnak.”

(Maurice B. Line management maximáiból)

– Hát hol élnek, önök, hölgyeim? – kérdezte nemrég egy könyvtáros értekezleten a könyvkereskedő-vállalkozó, amikor bizonyos árusításra agitálta a jelenlévőket. – Ha még most is azon gondolkoznak, hogyan adjanak mindent olcsóbban vagy ingyen, azt sem érdemlik meg, hogy sajnálják magukat. Ha nem változnak a szemléletükön, ne is csodálkozzanak, ha nem maradnak életben a könyvtáraik!

Lehet, hogy a rámenős fiatalember hivatalból haszonszerző hozzáállása nem volt számunkra első hallásra szimpatikus, de ami a szemléletváltozást illeti, abban volt valami igazság.

„Az »új« megjelenése nem az igazabb megismerés örömét kelti, hanem konok ellenállást idéz elő, a kialakult vélemények és a rájuk támaszkodó viselkedési sémák védelmében, végső soron a biztonságérzet megtartása érdekében” – mondja erről a pszichológus. (Popper Péter: A változások terhei. In: Hogyan öljük meg magunkat? Bp. Relaxa, 1991. 113. p.)

Időnként mintha csak sodortatnánk magunkat abban a bizonyos hajóban, a költségvetési bizonytalanságok és megszorítások hullámai közepette, még talán térképünk sincs, navigációs műszerekről már nem is beszélve (ugyan miből vennénk?), s aztán – hopp! – itt a zátony. S ha valaki a kezünkbe nyomna egy iránytűt?

Hogy a management és marketing fogalma a termelés és piac szférájából az utóbbi esztendőkből tőlünk nyugatabbra átszervesült az élet szinte minden területére – még a könyvtárba is –, azt eddig inkább csak azon szerencsések tapasztalhatták meg, akik ösztöndíjak, pályázatok révén eljutottak oda. Magyar könyvtárosoknak érdemi, komplex jellegű továbbképzést e témákban két évvel ezelőtt tartottak először, Lakitelken, akkor még angol könyvtártudósok. S milyen jó, hogy néhány lelkes ember szakmánk élvonalából (a könyvtárügyet művelők-oktatók) a külföldön vagy Lakitelken elsajátítottakból úgy gondolták, nem lenne haszontalan megosztani ismereteiket, tapasztalataikat a könyvtári szolgálatot a „terepen” végzőkkel, és a Könyvtári és Informatikai Kamara által szervezett tanfolyamon meg is tették ezt.

Mi szükségeltetik egy eredményes tréninghez?

- *Végy húsz embert!* (Legyen köztük munkahelyi, egyetemi-főiskolai, közművelődési könyvtáros; igazgató, helyettese, osztályvezető – Soprontól Kecskemétig.)
- *Zárd össze őket öt napra, éjjelre-nappalra!* (Egy kellemes, vízparti, üdülő jellegű kis szállodába, a Mátra északi lábánál, Salgótarjánon is túl, ahol a völgyből felnézve a párás leheletű november végi napokon a közeli hegycsúcson csak sejlik a Salgó vára.)
- *Ne adj nekik lehetőséget, hogy elmászkáljanak!* (Távol van a városközpont, még a helyijáratú autóbusz végállomásáig is sétálni kell fél kilométert.)
- *Ne hagyj időt arra, hogy mással foglalkozzanak!* (Előadás – csoportmunka, előadás – szerepjáték reggel 9-től este 18-ig, vacsora után folytatás. Házigazdánk, a hotelben található munkahelyi könyvtár három dolgozója – akik minden kényelmünkről, kávénkról, ásványvizünkről és titkolt bajainkról is állandóan gondoskodtak – szerettek volna színház-, esetleg könyvtárlátogatást szervezni nekünk. Nem lettünk elengedve! Azért a második este szabad volt. Addigra – már két napja együtt éltünk! – senkinek nem jutott eszébe, hogy bárhová elmenjen. Szépen magunktól összeteterelődtünk a társalgóban és folytattuk a napközben hallottak megrágását, bele-beleszöve saját, otthoni könyvtári gondjainkat és sikereinket.)
- *Oszd őket négy csoportba!* (De mire egy-egy fél nap után megszoknák egymást, csináltass új „leosztást” – így mindenki rákényszerül megtanulni mindenkivel együtt dolgozni.)
- *Teremtsd meg számukra a legváratlanabb helyzeteket!* (Például a bevezető rövid, célkitűzéseket, módszereket ismertető előadás után – ami alatt az érintettek többnyire még csak sandán méregetik a többieket – szólítsd fel a társaságot, hogy egymás megismerése érdekében mindenki mutassa be a szomszédját. Kaptok tíz percet a kölcsönös kifaggatásra. Akik bárhol, bármikor már találkoztak, sürgősen üljenek el egymás mellől!)
- *Minden előadás (általában másfél óra) után adj nekik azonnal a témához kötődő olyan feladatot, amelyről mindig azt hiszik, hogy azt aztán biztos, hogy nem tudják megoldani!* (Mindig minden csoportnak sikerült mindegyiket. Működött a csapatszellem!
A lehető legkevesebb feladatunk például a következő volt a Total Quality Management, azaz átfogó minőségelvű irányítás témakörben: adott egy gyorsbűfé, amely tojásos ételeket forgalmaz. A vendégek igénye: gyors kiszolgálás, minőségi ételek. Nevezzetek meg öt feltételt, ami az igények kielégítéséhez szükséges és öt előírást, ami az előbbieket szolgálja. Hogyan ellenőrizzük a vendégek elégedettségét?
Ugye milyen „echte” könyvtári vonatkozású probléma? És mégis remekül szorakoztunk megoldása során. Az ÁNTSZ – alias KÓJÁL – meg olvadozott volna a gyönyörűségtől körültekintő elképzeléseink hallatán. De gondoskodtunk a szükséges hűtőberendezésekről is!)

- *Találj ki olyan szituációkat, ahol a „másik oldalon” ülök bőrébe, helyzetébe is bele kell bújniuk!* (Mint például a „költségvetést csökkenteni akaró fenntartót erről lebeszélni igyekvő könyvtárosok” című alakításunk, ahol irodavezetőt, polgármestert, kulturális bizottsági tagot és a szenvedő alanyokat egyaránt nekünk kellett megtestesíteni. A kiskunhalasi könyvtárigazgató olyan meggyőző erővel formálta meg az akadémikusodó, bár nem teljesen elzárkózó polgármester urat, hogy ettől kezdve mindenki csak annak szóltotta. Vagy: amikor immár megszokott tevékenységünk, a pályázatírás teljesítése mellett a Nemzeti Kulturális Alap kuratóriumi tagjait is mi adtuk. És bár tudtuk, hogy az egész csak játék, mindenki olyan véres komolysággal állt hozzá, mintha „élesben” történnének a dolgok. Ez a feladat vacsora előtt került meghirdetésre és utána előadásra, természetes volt hát, hogy a pályázók evés közben is pályázatukat írták, valamint azon mesterkedtek, hogyan tudnák megvesztegetni a kuratóriumi tagokat. Sör, konyak, torta stb. került felajánlásra – teljesen hiábavalóan. A megkönyveztettek ridegen elutasítóak voltak. Azért a lecke nekik is feladatott: demokrácia lévén és a döntés tisztasága érdekében minden könyvtártípus képviseltetett a testületben, aztán vitatkozhattak a delegáló intézményfajta kérésének prioritásán! Közben Skaliczki Judit azzal izgatta a pályázókat, hogy aki a legtöbbet nyeri itt és most el, majd igazándiból is megkapja az összeget. Még jó, hogy ezt viszont senki nem vette komolyan.)
- *Közöld a tréning kezdetén, hogy minden feladat megoldását más-más „szóvivő”-nek kell ismertetnie!* (Így nincsenek inaktívak, mindenkinek gyakorolnia kell aktuális csoportja érveinek logikus kifejtését, megvédését – gyakoroljuk a toleranciát. A feladatokat egyébként is mindig a „brain storming” (ötlet-eső) módszerével oldjuk meg: mindenki magában végiggondolja, majd elmondja elképzeléseit a többieknek, minden ötletet felírunk – az örült ötleteket is, mert rossz ötlet nincs; közösen kiválasztunk egyet, amit mindenki elfogad (konszenzus), és azt valósítjuk meg. És már megint – szinte észrevétlenül – megtanultunk valamit.
- *Hagyd, hogy a csoportok értékeljék, kiegészítsék, megvitassák egymás megoldásait, majd az adott téma szakértőjeként magad is értékeld azokat!* (S íme kiderül: a „teljesen felnőtt” társaság (azért nálunk még nem igazán telítődött a szakma a harminc év alatti vezető beosztásúakkal) ugyanúgy elvárja ötösére a csillagot – amivel Skaliczki Judit kényeztetett a leginkább bennünket – mint otthonhagyott zsendülő korú gyermeke. S hogy milyen csoportformáló erő volt, amikor esténként a többség iszkolt hazatelefonálni rútul cserbenhagyott csemetéinek, élete párjának, hogy megtalálták-e az aznapra is előre megfőzött és lelőhelyjegyzéken feltüntetett ételadagot! Amiből meg a résztvevők nemek közötti megoszlására is következtetni lehet. Volt köztünk ám két „fiú”, ami azért már 10%-os arány!)
- *Végül: szervezd ezt az egészet olyan helyre, ahol agyonetetik a tanulni vágyókat!* (Nehogy vád érjen, hogy csak a fejüket akarod tömni! A chef ételkölteményei fantasztikusak voltak. Az adagok: napi nyolc óra fizikai munkát végző férfiakra méretezve. A konyhafőnök lelkivilágával akkor kezdtünk azonosulni, amikor az ominózus tojásételes gyorsétkezdés feladat megoldásakor a vendégek

megelégedettségének ellenőrzése módszerül többek között a tényéron hagyott maradék mennyiségének rendszeres felmérését is megjelöltük.)

- *És nem utolsó sorban: bízd a tréning vezetését olyan emberekre, akik nemcsak az elméletet ismerik kiválóan, de nem szakadtak el napi nyűgjeinktől, ugyanolyan jól tudják, hol van bajaink gyökere, mint mi magunk, és akiktől nagyon jól esett hallani (és el is hittük), hogy ők is tanultak tőlünk. Ők a következők voltak:*
 - a tanfolyamvezető: a „legszigorúbb” szerepét felvállaló, programváltoztatási próbálkozásaink során hajthatatlan „tanárnő”: Zalainé dr. Kovács Éva (Kerétszeti és Élelmiszeripari Egyetem Központi Könyvtára, a KIK elnöke), a T.Q.M.-téma tudora;
 - dr. Skaliczki Judit, aki a minisztériumi zűrókból, a készülő könyvtári törvénykoncepció vehemens vitáiból kilépve a stratégiai tervezésre és sok, a gyakorlatban is használható dologra igyekezett megtanítani bennünket;
 - dr. Téglási Ágnes (Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola), a változások menedzselése téma gazdája, aki meggyőzött bennünket arról, hogy „az 1990-es évekre el kell fogadnunk azt a tényt, hogy a *változások* jelentik az egyedüli állandóságot életünkben” (Charles Handy), megismertetett azok fajtáival, indikált hatásaikkal;
- Bobokné dr. Belányi Beáta (ELTE Könyvtártudományi-Informatikai Tanszék, aki „Humán erőforrások managementje” címmel az emberi tényező – szinte legfontosabb – szerepéről beszélt meggyőző, belülről fakadó erővel;
- Alföldiné Dán Gabriella (Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára), aki temperamentumos személyiségével és előadásával bizonyította számunkra, hogy a marketing voltaképpen olyan valami, amit a könyvtáros is gyakorol, és az elegáns terminusok ismerete mellett azért a józan paraszti ész sem árt, amikor stratégiáját megtervezzük.

Ezek lettek volna az elsajátíttatásra is szánt módszerek, melyeket a szervezők szolidan „csoportmunka, management-technikák és -gyakorlat megtanítása, konszenzus kialakítása, a saját és a csoport munkájának értékelése” elnevezések alá soroltak be előljáróban, a hallgató-résztevő pedig a fentebb ismertetett módon élte meg. A még ezeken kívül *alkalmazott* módszerek közül az „eltávolodás” ment néha nehezebben: a hosszú évek óta végzett, sajátként megélt cselekvések, befolyásolták attitűdünket, bár legalább annyit segítettek is a feladatmegoldásokban.

A „nincs rossz kérdés és nincs buta válasz” módszer meghirdetése pedig fel szabadító hatású. Ugyanígy inspirálóan hatottak az *eredményül* kitűzött szlogenek: „Miről nem tudtuk, hogy tudjuk?”, „Miről tudtuk meg, hogy nem tudjuk?” (Zalainé Kovács Éva megfogalmazásai). Mert milyen elégedettek voltunk, amikor kiderült, hogy a minőségellenőrzés egyik eszközeként használt „hisztogram” nem más, mint az a fajta oszlopgrafikonos ábrázolás, amit már mi is használtunk pl. a havonkénti látogatószám változásainak illusztrálására. Vagy hogy az Ishikawa-féle halszálla diagramon valóban logikusan össze lehet gyűjteni azokat az okokat (kezdve a makrokörnyezet kiváltotta árdrágulástól, a rossz állományel-

rendezésen és xeroxgép hiányán keresztül, az állományvédelemre kellőképpen nem motivált munkaerőig), amelyek okozata lehet egy konkrét könyvtárban a kézikönyvtári állomány használók általi „megkurtítása”. És hogy a folyamatára nem is olyan – csak matematikusoknak való – rémség, hanem kiválóan alkalmas arra, hogy ábrázoljunk vele egy-egy mindennapos munkafolyamatot (pl. egy folyóiratszám értekeztetésének fázisait vagy egy gyarapító-feldolgozó osztályon szokásos tevékenységi ciklust, mondjuk a dokumentum megrendelésétől a beletározásig). Még esztétikai élményt is nyújt akkurátus szimbólumaival, a rombuszokkal, körökkel, téglalapokkal, nyilakkal. (Igazán csak a rossz nyelvek titulálták a Start és a Cél pontokat jelző ellipsziszeket „krumpli”-nak.)

S hogy mindez milyen jó? Például arra, hogy a régi rutinnal kezelt munkafolyamatot vizuálisan is megjelenítve esetleg (be)lássuk, hogy imitt-amott fölösleges tevékenységet végzünk; vagy hogy különböző munkaterületeken dolgozók egymásról szemléletes képet kapjanak (például az olvasószolgálatosok a feldolgozókról). És legfőképpen talán arra, hogy a kívülről számára is láthatóvá váljon, mit is csinálnak azok a könyvtárosok, akiknek olyan jó dolguk van, hiszen csak olvasgatnak! Nem hiszem, hogy bármely könyvtár számára haszontalan lenne, ha fenntartójának készített beszámolóiba időnként belecsempészne egy-két felvázolt „csemegét”, amelyek tulajdonképpen már a T.Q.M. gyakorlását is jelentik.

Hogy a címében elméletinek látszó tanfolyam igazándiból mennyire gyakorlati fogódzókat adott, illusztrálja a Skaliczki Judit által előadott „Stratégiai tervezés” témakörből kiemelt rész (S. Corral nyomán):

„Összességében a stratégiai tervezés haszna:

- általában növeli a könyvtár vezetésének hatékonyságát,
- erősíti a könyvtár pozícióját a fenntartó intézményen belül,
- erősíti a munkatársak elkötelezettségét a változások iránt és a szolgáltatások fejlesztésére,
- a könyvtár társadalmi környezetében megerősíti a könyvtár iránti bizalmat,
- a könyvtáron belül jobb munkakapcsolatok épülnek,
- javítja a munkatársak elkötelezettségét és morálját, motiválja őket,
- növekszik a munkával kapcsolatos elégedettség,
- hatékonyabb, relevánsabb szolgáltatásokat eredményez,
- növeli a könyvtárhasználók elégedettségét,
- jobb kapcsolat alakul ki a könyvtáros és a könyvtárhasználó között,
- javítja az adatgyűjtés és elemzés technikájának megismerését,
- erősíti a kreatív gondolkodást, az írásbeli és szóbeli kommunikációs készségeket és képességeket,
- a könyvtár képe pozitívan alakul a döntéshozókban és véleményalkotókban,
- javítja a könyvtár pénzügyi kilátásait.”

Hasonlóan praktikus segítségként felfogható volt pl. egy-egy könyvtár (létező vagy fiktív) jövőképe, küldetési nyilatkozatának közös megfogalmazása (ami az új könyvtári törvényben már kötelezően előírt lesz), alapvető céljainak felvázolása. Érzékeltetendő, hogy egy küldetési nyilatkozat (mission statement) kapcsán nem kell semmi ördögösségre gondolnunk, álljon itt egy lehetséges megfogalmazás (egy közművelődési könyvtáré): „A könyvtár dokumentumain és

szolgáltatásain keresztül biztosítja a kulturálódáshoz, művelődéshez, szórakozáshoz szükséges széleskörű információ hozzáférhetőségét (X) városban és vonzáskörzetében élő polgárok számára.”

A tanfolyamon hallottak elsődleges *tanulságai*: meg kell tanulnunk magunkat „ütőképesen” megfogalmazni – kifelé is. Ami pedig berkeinket belülről illeti, Skaliczki Judit szavaival: „A stratégiai tervezés csak alulról, csapatmunkával alakítható ki”.

Konzekvenciák (Maurice B. Line maximáiból):

Vezetőknek: „Ha nem mondd el a munkatársaidnak, mit gondolsz, akkor arra fogják pazarolni idejüket, hogy kitalálják, mit is gondolsz.”

Beosztottnak (vígasztalásul): „A hibázás nemcsak a főnök privilégiuma.”

A hallgató szubjektív tanulsága: bármelyik témáról beszéltünk, az emberi tényező meghatározó volta mindenütt előkerült. Kezdvé a Téglási Ágnes által a szervezetek változásai kapcsán felidézett Pascal – Athos 7 S modell (Stratégia, Szervezet, Szisztéma – Stílus, Személyzet, Speciális vagy közös érdekek, Szakértelem) az utóbbi 4 elemből összetevődő, ún. „humán négyszögéből”, aminek még az elnevezése is „Meleg” – szemben a szerkezeti „Hideg” háromszöggel. Folytatva Alföldiné Dán Gabriella marketing előadásában, a belső marketingben szükséges a „személyzettel való foglalkozás” kérdésével, vagy a PR-tevékenység kommunikációs csatornáit közül a személyes kommunikáció első helyre tevésével. S bezárva Bobokné Belányi Beáta címében is erről szóló stúdiumával, ahol arról is beszélgettünk, hogy a könyvtár speciális emberközpontú szervezet, ahol az EMBER (a felhasználó) a rendszer kitüntetett eleme, s ráadásul a rendszert belülről is emberek működtetik. S hogy az új típusú hatékony működés lehetséges kulcsai között az élen áll a munka humanizálása, ami többek között annak örömmel való megélését is jelenti.

A hallgatónak erről egy régi japán mondás jutott eszébe (meg az, hogy nagyrabecsült nyugati kultúránkkal időnként felfedezünk valami egészen „újat”), amely valahogy így szól: „Ha nem szeretettel, odafigyeléssel mosod el teáscsészédet, amiből a teádat inni fogod, illattalan és ízetlen lesz a belőle elfogyasztott tea”.

Vajha mosogatnánk könyvtárügyünk teáscsészéit egyre többször ősi japán módra...

Kiss Istvánné

Megjelent a mutató az RMK III-hoz (5. füzet)

Az elmúlt évek során négy darabban megjelentek a pótlások, kiegészítések, javítások Szabó Károly és Hellebrandt Árpád „Régi magyar könyvtár”-ának III. kötetéhez (RMK III). A sorozat az eredeti kiadványban leírt 4831 nyomtatványhoz további 2887 mű leírását tartalmazza. A magyarországi szerzők 1711-ig külföldön idegen nyelven megjelent műveinek bibliográfiai feltárása ezzel a mutatókötetel egyelőre lezárul.

A most megjelent kötet első részében a Pótlásokban rövidítve említett szakirodalmi források és lelőhelyként felsorolt könyvtárak jegyzékét tartalmazza.

Ezeket követi a névmutató, amely kiterjed nemcsak a Pótlások négy füzetében található személynevekre (akár szerzők, akár egyéb minőségben említettek), szerzőként szereplő testületekre és a névtelenül megjelent művek címére, hanem a Szabó-Hellebrandt kötetekben találhatóakra is, hogy a bibliográfia használói az RMK III eddig közreadott teljes anyagában könnyebben, alaposabban tájékozódhassanak. A gyakorlati igények kielégítése érdekében a családneveknek a kiadványokban előforduló valamennyi névalakja, névváltozata szerepel a betűrendben – utalva a főalakra, az irodalomban ma használatos névformára.

A kötet Függeléke az 1526 előtt működött budai könyvkereskedők kiadványainak a bibliográfiája. Ez a 61 nyomtatvány ugyanis elvben sem az RMNY-be, sem az RMK-ba nem tartozik (legfeljebb egy részük), a régi magyar könyvkultúra és művelődéstörténet szempontjából azonban jelentős.

Ára: 600,- Ft

*

SZABÓ Károly (1824–1890)

Régi magyar könyvtár 3. köt. (kieg.)

Mutató – Függelék [(Készült az Országos Széchényi Könyvtár Régi Magyarországi Nyomtatványok Szerkesztőségében) : (Borsa Gedeon irányításával összeáll. Dörnyei Sándor és Szálka Irma) : közread. az Országos Széchényi Könyvtár – Bp.: OSZK, 1990–1996]

ISBN 963 200 355 1

*

Megrendelhető: OSZK Kiadványtár Bp. I., Budavári Palota „F” ép.
Postai cím: 1827 Budapest; Telefon: 175-7533/332 mell.

A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei

A Magyar Könyv Alapítvány kuratóriumának november 12-én megtartott ülésén vita folyt arról, hogy az elsődleges hangsúly a pályázatok elbírálásakor a kiadókon vagy a műveken legyen-e, írta Orosz Bertalanné, aki a kamarát képviseli a kuratóriumban. A javaslata, amivel a többi tag és a titkárság is egyetértett, az volt, hogy az alapítvány a kiadás utolsó fázisához, a nyomdaköltséghez kösse a támogatást.

A Kjt. módosítása miatt szükségessé vált a könyvtáros munkakörök új meghatározása is, ehhez kért javaslatot a művelődési minisztérium a kamarától. A képviselő-testület megvitatta a rendelkezésére álló tervezetet és több ponton is változtatást javasolt azzal a céllal, hogy a gyakorlatban jobban alkalmazható besorolási táblázat álljon majd a könyvtárak rendelkezésére. Javaslataink többségét a minisztérium továbbította a jogalkotóhoz.

A képviselő-testület novemberi ülésén megbeszéltek nyomán a KIK levélben fordult Rónai Ivánhoz, az MKM Kulturális Örökség Főosztályának vezetőjéhez. Ismételten kezdeményeztük egy együttműködési megállapodás megkötését a minisztérium és a kamara között. Javaslattal tettünk a megállapodás fő témáira.

Az MKM Jogi Főosztálya véleményezésre megküldte a szerzői díjakról szóló MM rendelet módosításának tervezetét, amihez a kamara nem fűzött megjegyzést.

A képviselő-testület december 19-én tartja ezévi utolsó ülését.

*

Minden kedves kollégának boldog új évet kívánunk!

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Lezárva: 1996. december 16.

63. szám

Egyesületi élet

Küldöttközgyűlés 1996 – Lezajlott 1996. november 28-án egyesületünk életének legfontosabb eseménye, a kétévente esedékes küldöttközgyűlés. A 190 küldött 76%-a jelent meg. Idén nem került sor tisztújításra. A küldöttközgyűlésen előadást tartott dr. Skaliczki Judit, az MKM Könyvtári Osztályának vezetője a könyvtárügy aktuális kérdéseiről. Az elnöki, főtitkári, tanácsi és ellenőrző bizottsági beszámolót a résztvevők elfogadták. (Az előbbi kettő a 3K-ban is olvasható lesz majd.) A beszámolókat követő vitában kilencen szólaltak fel, tettek fel kérdéseket az elnökség különböző döntéseivel, az MKE tevékenységének tervezett irányvaival kapcsolatban. A küldöttközgyűlés jegyzőkönyvét hamarosan eljuttatjuk a szervezetekhez.

Elektronikus Könyvtár Szakosztály – A Katalist levelező listára Moldován István és Drótos László már eljuttatta a felhívás szövegét, ezt most az MKE elnökségének állásfoglalásával és kisebb javításokkal közöljük:

„Kedves Kollégák! A hírlevél végén közöljük Moldován István és Drótos László felhívását/javaslatát az MKE Elektronikus Könyvtár Szakosztályának (szekciójának) megalapítására. Az MKE elnöksége messzemenően támogatja a javaslatot – úgy véljük, hogy az több mint időszerű. Ezért felhívjuk a javaslatra az Önök figyelmét és kérjük, hogy a felhívás után nyomtatott válasz-szelvénnel jelezzék érdeklődésüket. Mint tudják az MKE két szervezetében regisztrálhatják magukat tagdíjukért; harmadik szervezetben való regisztrációért a tagdíj 30%-át kell évenként kiegészítésként fizetni. Ne fordítsák el fejüket a jövő elől! Várjuk a jelentkezéseket az MKE titkárságának címére! – Vajda Erik elnök”

Képzési Bizottság – November 28-i, rendkívüli ülésén véleményezte a bizottság az MKM javaslatát a könyvtárosok besorolásáról a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény módosításának tervezete alapján. Ezt követően dr. Bényei Miklós és dr. Csapó Edit készítette el a könyvtárosi munkakörök képesítési követelményeiről szóló szakvéleményt, amelyet eljuttattunk az MKM Könyvtári Osztályaához.

Partneregyesületek, rokon szervezetek

Civil Kerekasztal – A nonprofit törvényről és a civil szervezetek működési feltételeiről szervez országos tanácskozást a Civil Kerekasztal 1997. január második felében. A résztvevők a költségvetési támogatásban részesült szervezetek,

a parlamenti lobby-listára jelentkezett szervezetek, valamint a Civil Kerekasztal tömörüléseinek tagszervezetei lesznek.

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (MOKSZ) – Ezúton is köszöntjük az 1996. október 16-án megalakult MOKSZ-ot, az orvosi könyvtárak együttműködési szervezetét. Hírlevelüket, amelyben a múlttól, jelenről és jövőről egyaránt szó esik, megküldték az MKE elnökségének alapszabályukkal, jelentkezési lapjukkal és 1997. évi munkatervükkel egyetemben. Az érdeklődők az 1450 Budapest, Pf. 29 címen vagy a 215-3750/282-es telefonon érhetik el Freisinger Jenő elnököt.

Mi történt a szervezetekben?

Könyvtárostanárok Szervezete – Megalakulásának 10. évfordulója alkalmából november 26-án ünnepi közgyűlést tartottak az OSZK-ban a könyvtárostanárok. A résztvevőket a józsefvárosi általános iskolák tanulói köszöntötték. Ezt követően dr. hangzott el Kelemen Elemér (Megy-é a könyvtárak által az iskola elébb) és Balogh Mihály (Tíz év után – hogyan tovább) előadása. Az iskolai könyvtárügy kiemelkedő személyiségeit virágcsokorral és könyvajándékkal köszöntötték.

Műszaki Könyvtáros Szekció (MKSZ) – 1996. december 13-án tartotta az OMIKK-kal közös rendezvényét az MKSZ. Folytatódott a British Council menedzsment-tanulmányújáról szóló beszámoló sora (Nagy Ferenc és Koreny Ágnes), dr. Markó Imre a vállalkozók információellátásáról szolt, kiemelve a Modernizációs és Integrációs Projekt Iroda szerepét, ezt követte Stubnya György és Nyerges Gyula előadása (Műszaki könyvtárak új szerepkörben: az innováció és a technológiatranszfer információközvetítő állomásai). Végül hagyományokat követve Luca-napi beszélgetésre és múltidézőre került sor, óévbúcsúztató sütemény és üdítő mellett.

Tolna megyei Szervezet – Bensőséges ünnepség keretében köszöntötték a Tolna megyei könyvtárosok 70. születésnapján Lovas Henriket, a Tolna Megyei Könyvtár nyugalmazott igazgatóját. Ezen az eseményen vehette át a három éve alapított egyesületi emléklapot Smatrola Lászlóné (Tamási, Városi Könyvtár), Nagy Andrea és Gelencsér Jánosné (Szekszárd, Városi fiókkönyvtárak). – A millennium évében a Tolna megyei Szervezet tagjai november 1-jén és 2-án meglátogatták az ópusztaszeri történeti emlékparkot. Csongrádi és kiskunfélegyházi városnézést követően a bugaci nemzeti parkban tettek kirándulást.

Zempléni Szervezet – December 10-én tartották a Kazinczy Múzeummal közös szervezésben Csorba Csaba két kötetének (Árpád jöve magyar néppel és Árpád örökében) ünnepélyes bemutatóját.

Előkészületben...

Sebestyén Géza-emlékülés – Húsz éve hunyt el Sebestyén Géza. Február 13-án csütörtökön 10.30-kor kezdődik az OSZK-ban a tiszteletére tartandó emlékülés, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár, a Sallai Társaság és az MKE szervez.

V. országos helyismereti konferencia – Helyszíne Miskolc lesz, időpontja 1996. július 23–25. Vörös Zoltánné, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szerve-

zet titkára már jó előre kérte ennek az időpontnak a közzétételét, hogy a nyári szabadságokat ki-ki ehhez igazíthassa. Szeretettel várnak mindenkit Borsod megyébe.

Nemzetközi kapcsolatok, külföldi pályázatok

Európai Bizottság – December 17-ére ígéri pályázati felhívásuk közzétételét a < www.echo.lu/libraries/en/ct96.html > címen. A pályázatok benyújtásának határideje 1997. április 15. lesz.

Pályázat monográfiák írására – A Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Information Supply várja szerzők jelentkezését angol nyelvű monográfiák írására a következő témákról: interlibrary loan, document delivery, electronic reserve, IFM, CD-ROM databases, full-text databases. ProQuest Direct, Ebscohost, The Electronic Library, consortia, home pages, creating web pages, interlibrary loan software, ARIEL, SAVEIT, OCLC, DOCLINE, RLIN, Copyright Clearance Center, AVISO, telecommunications, library intranets, web pages, HTML, copyright. Nagyon szívesen fogadnák a tengeren túli szerzőket. A jelentkezés mikéntjéről bővebbet a titkárságtól.

Francia kapcsolat – Az őszi kaposvári INRA konferenciát követően levélben kereste meg az MKE elnökét az ADBS (Association des Professionnels de l'Information de la Documentation) francia szakmai egyesület nemzetközi csoportjának képviselője. A francia kollégák együttműködést ajánlanak, december végén Budapesten találkozik az MKE elnöke és főtítkára képviselőjükkal.

Előzetes rendezvénytájtár:

- 1997. január 27–30. 5. BOBCATSSS szimpózium, Budapest, OSZK
- 1997. február 13. Sebestyén Géza-émlékülés, Budapest, OSZK
- 1997. május 15–19. 42nd Warsaw International Book Fair, Varsó
- 1997. július 23–25. 5. országos helyismereti konferencia, Miskolc
- 1997. augusztus 7–9. Az MKE 29. vándorgyűlése, Kecskemét
- 1997. október 16–18. The Andrew W. Mellon Foundation Conference on Library Automation, Varsó

Állást keres – állást kínál: Ez alkalommal nem érkezett be közlésre szánt hirdetés.

*

Elektronikus Könyvtár Szakosztály folytatása a következő oldalon!

Szerkeszti: Hegyközi Iлона

Cím: MKE titkárság, 1054 Budapest, Hold u. 6. Tel./fax: 111-8634

E-posta: MKE@MAIL.C3.HU

TERVEZET

a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elektronikus Könyvtár Szakosztályának létrehozására

Az elektronikus dokumentumok (könyvek, időszaki kiadványok, adatbázisok, multimédia dokumentumok stb.) szaporodásával és az őket hordozó eszközök (Internet, CD-ROM, rövidesen a mozgóképeket is tartalmazó lemez – DVD) terjedésével egyre több új feladat és megoldásra váró probléma keletkezik a könyvtárakban. Az ezekről való együttgondolkodás, a tapasztalatok és ötletek kicserélése, és a velük kapcsolatos szakmai továbbképzés szervezése céljából javasoljuk egy „Elektronikus könyvtár” elnevezésű szakosztály létrehozását az MKE keretében.

A szakosztály az elektronikus dokumentumok könyvtári létrehozásával, beszerzésével, katalogizálásával (a Bibliográfiai Szekcióval együttműködve) és szolgáltatásával foglalkozna, illetve az ezekhez kapcsolódó területekkel: elektronikus publikálás, copyright az elektronikus információk korában, teljes szövegű archívumok készítése stb.

Néhány terület, ahol az Elektronikus Könyvtár Szakosztály közvetlen és hasznos tevékenységet végezhetne a megalakulását követően:

- Egy „nyilatkozat” megfogalmazása, amelyben a magyar könyvtárak elkötelezik magukat az elektronikus információk szolgáltatása és a hozzájuk való szabad hozzáférés biztosítása mellett.
- A számítógépes adatbázisok és az elektronikus kiadványok szakmai kritikája „műfajának” hazai megteremtése, valamint a speciális könyvtári érdekek és igények megfogalmazása ezek előállítói, kiadói és szolgáltatói felé.
- A Magyar Elektronikus Könyvtár szakmai és szervezeti támogatása.
- Tapasztalatcsere a könyvtári Internet-szolgáltatás során felmerülő problémákról.
- Ajánlás megfogalmazása a hazai könyvtárak online szolgáltatásainak (OPAC és Web-homepage) megjelenési „felületére” és minimálisan szükséges szolgáltatásaira vonatkozóan.
- A szakosztály témájával kapcsolatos oktatás, továbbképzés, ismeretterjesztés szervezése.

Szeretnénk felmérni az érdeklődést a szakosztály iránt, így kérjük, hogy akinek további ötletei vannak ezzel a tervszel kapcsolatban, illetve akik vállalnának valamilyen szervezési feladatot a szakosztály megalakulása és működése körül, azok jelezzék nekünk.

Moldován István
moldovan@pernix.bke.hu

Drótos László
kondrot@gold.uni-miskolc.hu

Alulírott _____ (cím: _____),
_____), közlöm, hogy az MKE Elektronikus Könyvtár Szakosztályának megalakulása esetén szándékom van e szakosztály munkájában részt venni és ott regisztráltatni magam. E közlés még nem jelent regisztrációt, csak szándékom előzetes közlését.

aláírás

